

PSTET SOCIAL STUDIES PAPER-II SOCIAL SCIENCE

PREVIOUS EXAM. PAPER 2014

MODEL PRACTICE PAPER - 4

CUM

ਭਾਗ—A ਬਾਲ ਵਿਕਾਸ ਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਸ਼ਾਸਤਰ (ਦੂ-ਭਾਸ਼ੀਆ)-ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ : 1-30

1. is the proponent of constructivist framework.

- (a) Bandura
- (b) Bruner
- (c) Piage
- (d) Jung

2. While solving a problem if an individual reaches the solution all of a sudden, we say that he has learnt by

- (a) Trial and error
- (b) Insight
- (c) Imitation
- (d) Observation

3. Which of the following is most highlighted by the National Curriculum Framework position paper on examination reforms?

- (a) Open book exams
- (b) Emphasis on test performance
- (c) Flexible sitting arrangement while testing
- (d) Continuous assessment

4. Which of the following is the correct sequence?

- (a) Attention, retention, production and motivation
- (b) Motivation, attention, retention and production
- (c) Production, motivation, attention and retention
- (d) Attention, retention, motivation and production

5. Which of the following is not involved in the mechanism by which children develop their knowledge through social dialogue?

- (a) Scaffolding
- (b) Zone of proximal development
- (c) Social learning
- (d) Internalization

6. When a child is not able to conceptualise conservation of mass, which logical operation is he not able to carry out?

- (a) Equilibrium
- (b) Adaptation
- (c) Reversibility
- (d) Inference

7. The idea that regards language as a uniquely human accomplishment, etched into the structure of the brain, can be called as

- (a) Behaviourist
- (b) Psychoanalytic
- (c) Nativist
- (d) Constructivist

8. Which of the following is important for language production in humans?

- (a) Right Hemisphere
- (b) Parietal Lobe
- (c) Wernicke's area
- (d) Broca's area

9. As per Erickson's theory, in which stage is a child most eager to learn and master skills valued in his culture?

- (a) Initiative versus guilt
- (b) Industry versus inferiority
- (c) Identity versus role confusion
- (d) Autonomy versus shame and doubt

1. ਨਿਰਮਾਣਵਾਦੀ ਥਾਂਚੇ ਦਾ ਸਿਰਜਕ ਹੈ।

- (a) ਬੈਂਡੂਰਾ
- (b) ਬੁਨਰ
- (c) ਪਿਆਜੇ
- (d) ਯੂਗ

2. ਜੇ ਕਰ ਇਕ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਸਮਾਧਾਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ, ਉਸ ਦੇ ਹੱਲ ਕੌਲ ਅਚਾਨਕ ਹੀ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਸਿੱਖਿਆ ਹੈ :

- (a) ਯਤਨ ਤੇ ਭੁੱਲ ਰਾਹੀਂ
- (b) ਅੰਤਰ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਰਾਹੀਂ
- (c) ਅਨੁਕਰਣ ਰਾਹੀਂ
- (d) ਪ੍ਰੇਖਣ ਰਾਹੀਂ

3. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ 'ਚੋਂ, ਨੈਸ਼ਨਲ ਕਰੀਬੁਲਮ ਫਰਮਵਰਕ ਦੇ ਪੁਜੀਸ਼ਨ ਪੇਪਰ 'ਚ, ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਸੰਬੰਧੀ ਕਿਹੜੇ ਸੁਧਾਰ ਨੂੰ, ਪ੍ਰਿੱਖ ਰੂਪ 'ਚ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ?

- (a) ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਕਿਤਾਬ ਪ੍ਰੀਖਿਆ
- (b) ਇਮਤਿਹਾਨਾਂ ਦੀ ਕਾਰਗਜ਼ਾਰੀ 'ਤੇ ਬਲ ਦੇਣ ਨੂੰ
- (c) ਇਮਤਿਹਾਨਾਂ ਦੇਰਾਨ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਬੈਠਨ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਨੂੰ
- (d) ਨਿਰੰਤਰ ਮੁਲਾਂਕਣ ਨੂੰ

4. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ 'ਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਕ੍ਰਮ ਦਰਸਤ ਹੈ ?

- (a) ਇਕਾਗਰਤਾ, ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ, ਉਤਪਾਦਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾ
- (b) ਪ੍ਰੇਰਨਾ, ਇਕਾਗਰਤਾ, ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਉਤਪਾਦਨ
- (c) ਉਤਪਾਦਨ, ਪ੍ਰੇਰਨਾ, ਇਕਾਗਰਤਾ ਅਤੇ ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ
- (d) ਇਕਾਗਰਤਾ, ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ, ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਅਤੇ ਉਤਪਾਦਨ

5. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ 'ਚੋਂ, ਕਿਹੜਾ ਸਮਾਜਕ-ਸੰਵਾਦ ਰਾਹੀਂ, ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ, ਗਿਆਨ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਵਿਧੀ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ?

- (a) ਸਕੈਫਲਡਿੰਗ
- (b) ਨਿਕਟਵਰਤੀ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਖੇਤਰ
- (c) ਸਮਾਜਕ ਸਿੱਖਿਆ
- (d) ਆਤਮਸਾਤ ਕਰਨਾ

6. ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਬੱਚਾ, ਦ੍ਰਵਮਾਨ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਸੰਕਲਪਨਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਕਿਹੜੀ ਤਾਰਕਿਕ ਕਿਰਿਆ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਮਰੱਥ ਨਹੀਂ ਹੈ ?

- (a) ਸੰਤੁਲਨ
- (b) ਅਨੁਕੂਲਨ
- (c) ਪ੍ਰਤੀਵਰਤਤਾ
- (d) ਅਨੁਮਾਨ

7. ਅਜਿਹੀ ਧਾਰਨਾ, ਜੇ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਦਿਮਾਗ ਦੀ ਸੰਰਦਨਾ ਵਿਚ ਅੰਕਿਤ, ਅਨੋਖੀ ਮਾਨਵ ਸਿੱਧੀ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਵੇਖਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ?

- (a) ਵਿਵਹਾਰਵਾਦੀ
- (b) ਮਨੋ-ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕ
- (c) ਅਨੁਵੰਡਿਕਤਾਵਾਦੀ
- (d) ਨਿਰਮਾਣਤਮਕ

8. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ 'ਚੋਂ, ਕਿਹੜਾ ਮਨੁੱਖ 'ਚ ਭਾਸ਼ਾ ਨਿਰਮਾਣ ਲਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ?

- (a) ਸੱਜਾ ਹੈਮੀਸਫੇਅਰ
- (b) ਪੇਗਿਏਟਲ-ਲੋਬ
- (c) ਵਰਨਿਕ ਦਾ ਖੇਤਰ
- (d) ਥੋਕਾ-ਖੇਤਰ

9. ਐਰਿਕਸਨ ਦੇ ਸਿਧਾਤ ਅਨੁਸਾਰ, ਬੱਚਾ ਕਿਹੜੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਅਪਣੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਵਡਮੁੱਲੇ ਸਮਝੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕੌਲਾਂ ਨੂੰ, ਸਿੱਖਣ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਗਤਾਵਾਂ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਗੀਇਵਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ :

- (a) ਪਹਿਲ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਬਨਾਮ ਦੇਸ਼
- (b) ਮਿਹਨਤ ਬਨਾਮ ਹੀਣਤਾ
- (c) ਹੋਦ ਬਨਾਮ ਭੂਮਿਕਾ ਦਾ ਦਵੰਦ
- (d) ਮੁਦਮੁਖਤਾਰੀ ਬਨਾਮ ਬੁਰਮ ਅਤੇ ਸੈਦੇਹ

10. In an inclusive set-up

- Each child accommodates himself/herself with the school system
- The children with special needs study in separate classes
- The school has flexible curriculum to accommodate each child
- All the children with special needs play with each other only.

11. When a teacher gauges the previous knowledge of his learners, he is involved in :

- Assessment of learning
- Assessment in learning
- Assessment as learning
- Assessment for learning

12. In order to study the influence of environment on intelligence, which of the following method is not suitable ?

- Twin Studies
- Psychological Studies
- Adoption Studies
- Longitudinal Studies

13. For a teacher, the primary objective of assessment should be

- Spotting error of students
- Identifying gaps in the achievement of students and helping in bridging these gaps
- Measuring the achievement of students
- Assessing for the retention or promotion of a child.

14. Which of the following is not a part of Social learning theory ?

- Imitation
- Modelling
- Observation
- Behavioural manifestation

15. Who among the following highlighted that learning is a socially mediated process ?

- Erikson
- Vygotsky
- Kohlberg
- Thorndike

16. A change in the mental processes that underlie all learning and performance can be referred to as :

- Moral maturation
- Cognitive development
- Social-emotional development
- Intellectual development

17. Prema seems to be overloaded with energy. She bounces on her seat and frequently interrupts others. It is difficult for her to focus and listen to her teachers. She may be identified with

- Learning disability
- ADHD
- Severe multiple disabilities
- Hearing impairment

18. The Person with Disability Act 1995 emphasizes

- Equal opportunity
- Protection of rights
- Full participation
- All of the above

10. ਕਿਸੇ ਸਮਾਜਿਕੀ ਦੀ ਵੱਚੋਂ ਦੋਹਾਂ ਦੇ :

- ਹਰ ਬੱਚਾ ਆਪਣੇ ਸਕੂਲ ਦੇ ਸਿਸਟਮ ਅਨੁਸਾਰ ਢਾਲ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।
- ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਲੋੜਾਂ ਵਾਲੇ ਬੱਚੇ, ਵੱਖਰੀਆਂ ਜਮਾਤਾਂ ਦੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ।
- ਸਕੂਲ ਦਾ ਕਰੀਬੁਲਮ ਲਚਕੀਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਹਰੇਕ ਬੱਚਾ ਢਲ ਜਾਵੇ।
- ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਲੋੜਾਂ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਬੱਚੇ, ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਹੀ ਖੇਡਦੇ ਹਨ।

11. ਜਦੋਂ ਇਕ ਅਧਿਆਪਕ, ਆਪਣੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੀ, ਪੂਰਨ ਗਿਆਨ ਸਮਰਥਨ ਨੂੰ ਪਰਖਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਬਾਅਦਿਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ :

- ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੇ
- ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਚਲੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੇ
- ਸਿੱਖਿਆ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੇ
- ਸਿੱਖਿਆ ਲਈ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੇ

12. ਭੁਗੀ 'ਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨ ਲਈ, ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਦੋਹਾਂ ਕਿਹੜੀ ਵਿਧੀ ਕਾਰਗਰ ਨਹੀਂ ਹੈ :

- ਜੋੜਾ ਅਧਿਐਨ (ਟ੍ਰਾਈਨ ਸਟੈਂਡੀਜ਼)
- ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਅਧਿਐਨ
- ਅੰਗੀਕਰਨ ਅਧਿਐਨ
- ਦੀਰਘਕਾਲੀਨ ਅਧਿਐਨ

13. ਇਕ ਅਧਿਆਪਕ ਲਈ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦਾ ਬੁਨਿਆਦੀ ਉਦੇਸ਼ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ :

- ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨਾ।
- ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀਆਂ ਉਪਲਭਧੀਆਂ ਵਿਚਲੇ ਖੱਪਿਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖੱਪਿਆਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨਾ।
- ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਉਪਲਭਧੀ ਨੂੰ ਮਾਪਣਾ।
- ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਜਮਾਤ ਦੇ ਰੋਕਣਾ ਜਾਂ ਤਰੱਕੀ ਦੇਣ ਲਈ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨਾ।

14. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਦੋਹਾਂ, ਕਿਹੜੇ ਚਿੱਤਰ ਨੇ ਸਿਖਲਾਈ ਨੂੰ ਸਮਾਜਕ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਤਾਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ?

- ਅਨੁਕਰਣ ਕਰਨਾ
- ਪ੍ਰਤਿਪੂਰਣ ਕਰਨਾ
- ਪ੍ਰੈਖਣ ਕਰਨਾ
- ਵਿਵਹਾਰਕ ਪ੍ਰਗਟਾਅ ਕਰਨਾ

15. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਦੋਹਾਂ, ਕਿਹੜੇ ਚਿੱਤਰ ਨੇ ਸਿਖਲਾਈ ਨੂੰ ਸਮਾਜਕ ਮਿਆਸਥਤਾ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਜੋਂ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ?

- ਐਰਿਕਸਨ
- ਵਾਇਗੋਤਸਕੀ
- ਕਲਬਰਗ
- ਬਾਰਨਡਾਇਕ

16. ਸਮਾਜੀ ਸਿਖਲਾਈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਮੂਲ ਦੋ ਮਾਨਸਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਵਿਚਲੇ ਪਰਿਵਰਤਨ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ?

- ਨੈਤਿਕ ਪ੍ਰੈਕਤਾ
- ਗਿਆਨਾਤਮਕ ਵਿਕਾਸ
- ਸਮਾਜਕ-ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਵਿਕਾਸ
- ਬੋਧਿਕ-ਵਿਕਾਸ

17. ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਉਰਜਾ ਨਾਲ ਭਰੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਸੀਟ 'ਤੇ ਟਿਕ ਕੇ ਨਹੀਂ ਬੈਠਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵਾਚ-ਵਾਚ ਦ੍ਰਜਿਆਂ ਨੂੰ ਟੈਕਦੀ ਹੈ। ਉਦੇ ਲਈ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨਾ ਅੱਖਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ :

- ਸਿੱਖਣ ਸਮਰਥਾ ਹੈ
- ਏ.ਡੀ.ਐਚ.ਡੀ.ਹੈ
- ਗੰਭੀਰ ਬਹੁ-ਪਰਤੀ ਅਸਮਰਥਾ ਹੈ
- ਸੁਣਨ ਵਿਕਾਰ ਹੈ।

18. 1995 ਦਾ 'ਪਰਸਨ ਵਿਦ ਡਿਸਾਬਿਲਿਟੀ ਐਕਟ' ਜੋਰ ਦਿੱਦਾ ਹੈ :

- ਸਮਾਨ ਅਵਸਰ 'ਤੇ
- ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ 'ਤੇ
- ਪੂਰਨ ਡਾਗੀਦਾਰੀ 'ਤੇ
- ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰਿਆਂ 'ਤੇ

19. According to Piaget, at which of the following stage does the child begin to think logically about the abstract concepts ?
 (a) Sensori-motor stage (b) Formal operational stage
 (c) Concrete operational stage
 (d) Pre-operational stage

20. Which of the following is not a matter of debate in development psychology ?
 (a) Mind-body (b) Nature-Nurture
 (c) One course of development – Many courses of development
 (d) Stage wise – No stage

21. In which of the following stages children are able to engage in 'make-believe' play ?
 (a) Formal operational (b) Concrete operational
 (c) Pre-operational (d) Sensori-motor

22. When a child gives in to the peer-pressure, then he may be said to be
 (a) Competing (b) Conforming
 (c) Cooperating (d) Confirming

23. What do you mean by FAS ?
 (a) Fatal Alcohol Symptom
 (b) Foetal Alcohol Syndrome.
 (c) Formal Alcohol Symptoms
 (d) Famous Abnormal Symptoms.

24. Which of the following is not a way of formative assessment ?
 (a) Annual Examination (b) Assignments
 (c) Group work (d) Classroom discussions

25. involves an ability to manage your own thinking and problem solving.
 (a) Metacognitive skills (b) Experiential intelligence
 (c) Self regulation (d) None of the above

26. A curricular modification programme developed in written form to facilitate the educational experiences of each child with special needs is called
 (a) Identification procedure
 (b) Peer interaction document
 (c) Individualized educational programme
 (d) Self assessment portfolio

27. Who strongly claimed that he can train an individual to be anything he wanted, irrespective of his/her tendencies, abilities, race, culture etc. ?
 (a) Erickson (b) Watson
 (c) Freud (d) Bandura

28. Identity vs. role confusion was the concept given by and happens in stage
 (a) Freud/latency stage (b) Erikson/Abolescent stage
 (c) Kohlberg/childhood (d) Erikson/middle childhood.

19. ਪਿਾਜੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਦੌਂ, ਕਿਹੜੇ ਪੜਾਅ ਵਿਚ, ਬੱਚਾ ਮੁੜਤ ਸੰਕਲਪਨਾਵਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਤਾਰਕਿਕ ਰੂਪ 'ਚ ਸੈਚਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ :
 (a) ਸੰਵੇਦੀ-ਪ੍ਰੇਰਕ ਪੜਾਅ 'ਚ
 (b) ਐਪਚਾਰਕ-ਸੰਕਿਆਤਮਕ ਪੜਾਅ 'ਚ
 (c) ਮੁੜਤ-ਸੰਕਿਆਤਮਕ ਪੜਾਅ 'ਚ
 (d) ਪੂਰਵ-ਸੰਕਿਆਤਮਕ ਪੜਾਅ 'ਚ

20. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਦੌਂ, ਕਿਹੜਾ ਵਿਕਾਸਾਤਮਕ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਵਿਚ ਚਰਚਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਮੌਜੂਦਾ ਜਾਂਦਾ :
 (a) ਮਨ - ਸਰੀਰ (b) ਕੁਦਰਤ - ਪੋਸ਼ਣ
 (c) ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਇਕ ਕ੍ਰਮ-ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਕਈ ਕ੍ਰਮ
 (d) ਪੜਾਅ ਵਾਰ - ਕੋਈ ਪੜਾਅ ਨਹੀਂ

21. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਦੌਂ, ਕਿਹੜੇ ਪੜਾਅ ਵਿਚ ਬੱਚਾ 'ਕ੍ਰਿਤਕ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ' (ਮੇਕ-ਸਿਲੋਵ) ਖੇਡ ਵਿਚ ਟੁੱਕਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ :
 (a) ਉਪਚਾਰਕ-ਸੰਕਿਆਤਮਕ ਪੜਾਅ 'ਚ
 (b) ਸਮੂਹਤ-ਸੰਕਿਆਤਮਕ ਪੜਾਅ 'ਚ
 (c) ਪੂਰਵ-ਸੰਕਿਆਤਮਕ ਪੜਾਅ 'ਚ
 (d) ਸੰਵੇਦੀ-ਪ੍ਰੇਰਕ ਪੜਾਅ 'ਚ

22. ਜਦੋਂ ਬੱਚਾ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦੇ ਦਬਾਅ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ :
 (a) ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨਾ (b) ਅਨੁਸਰਣ ਕਰਨਾ
 (c) ਸਹਿਯੋਗ ਕਰਨਾ (d) ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨਾ

23. ਐਂਡ ਏ ਐਂਸ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਸਮਝਦੇ ਹੋ ?
 (a) ਫੇਟਲ ਐਲਕੋਹਲ ਸਿਪਟਮਸ (b) ਫੀਟਲ ਐਲਕੋਹਲ ਸਿੱਫਰੋਮ
 (c) ਫੌਰਮਲ ਐਲਕੋਹਲ ਸਿਪਟਮਸ
 (d) ਫੈਮਸ ਅਥਨਾਰਮਲ ਸਿਪਟਮਸ

24. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਦੌਂ, ਕਿਹੜਾ ਨਿਰਮਾਣਾਤਮਕ (ਫੌਰਮੇਟਿਵ) ਮੁਲਾਂਕਣ ਦਾ ਢੰਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ?
 (a) ਸਾਲਾਨਾ ਪ੍ਰੀਕਿਆ (b) ਅਸਾਈਨਮੈਂਟ
 (c) ਸਮੂਹ-ਕਾਰਜ (d) ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਚਰਚਾ

25. ਵਿਚ ਤੁਹਾਡੇ ਸਵੈ-ਚਿੰਤਨ ਅਤੇ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਹੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ :
 (a) ਮੇਟਾ-ਗਿਆਨਾਤਮਕ ਕੋਸ਼ਲ (b) ਅਨੁਭਵਸ਼ੀਲ ਬੁੱਧੀ
 (c) ਸਵੈ-ਨੇਮ (d) ਉਪਰੋਕਤ ਦੌਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

26. ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਲੋੜਾਂ ਵਾਲੇ, ਹਰੇਕ ਬੱਚੇ ਦੇ ਵਿਦਿਆਕ ਅਨੁਭਵ ਨੂੰ, ਸੁਖਲਾ ਕਰਨ ਲਈ, ਲਿਖਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵਿਸਤਰ ਕਰੀਕੂਲਰ ਦਾ ਸੁਧਾਈ ਕਾਰਜ ਕਹਾਉਂਦਾ ਹੈ ?
 (a) ਪਛਾਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ
 (b) ਸਾਥੀਆਂ ਦੀ ਆਪਸੀ ਕਿਰਿਆ ਦਾ ਦਸਤਾਵੇਜ਼
 (c) ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਵਿਦਿਆਕ ਕਾਰਜਕ੍ਰਮ
 (d) ਸਵੈ-ਮੁਲਾਂਕਣ ਪੋਰਟਫੋਲੀਓ

27. ਕਿਹੜੇ ਚਿੰਤਕ ਨੇ, ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ, ਉਸ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀਆਂ, ਯੋਗਤਾਵਾਂ, ਨਸ਼ਨ, ਸਭਿਆਚਾਰ ਆਦਿ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤੇ ਬਿਨਾ, ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਕੁਝ ਵੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸਿੱਖਿਅਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ?
 (a) ਐਰਿਕਸਨ (b) ਵਾਟਸਨ
 (c) ਫਾਗਾਇਡ (d) ਬੈਂਡੂਰਾ

28. ਨੇ ਹੋਂਦ ਬਨਾਮ ਬੁਨਿਆਦੀ ਦੇ ਦੰਦ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਦਿੱਤਾ। ਜਿਹੜਾ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ।
 (a) ਫਰਾਇਡ/ਲੁਪਤ ਅਵਸਥਾ (ਲੇਟੈਸੀ)
 (b) ਐਰਿਕਸਨ/ਗਾਰੋਟ ਅਵਸਥਾ
 (c) ਕੋਲਬਰਗ/ਬਾਲ ਅਵਸਥਾ (d) ਐਰਿਕਸਨ/ਮੱਧ-ਬਾਲ ਅਵਸਥਾ

29. A child form a rhyme to learn the order of planets. This is known as :

- Heuristic
- Mnemonic
- Chunking
- None of the above

30. Bruner identified three major stages of cognitive growth. Identify the correct order of stages

- Symbolic, Iconic, Enactive
- Iconic, Symbolic, Enactive
- Enactive, Iconic, Symbolic
- Symbolic, Enactive, Iconic

ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ-ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਨੰ: 31-60

ਵਚਤਰ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹੋ ਅਤੇ ਰੋਠ ਲਿਖੋ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਦੇ ਉਤੇ ਦਿਤੇ : (31 - 37)

ਅਜ ਅਨੁਸਾਸਨਹੀਣਤਾ ਦੀਆਂ ਮਖਰਾਂ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੋਨੇ-ਕੋਨੇ 'ਚ ਸੁਣਾਈ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਆਖਾਰਾਂ, ਰਸਾਲਿਆਂ ਦੇ ਸਫੇ, ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਅਨੁਸਾਸਨਹੀਣਤਾ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਅਜਿਹਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਅਨੁਸਾਸਨਹੀਣਤਾ ਬਹੁਤ ਵੱਧ ਗਈ ਹੈ। ਦਰਸਾਸਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਾਸ਼ਟਰ ਲਈ ਅਨੁਸਾਸਨਹੀਣਤਾ ਮੰਦਭਾਗੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਚਿਸੋਸ਼ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਵਿਚ ਕਿਉਂਕਿ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਹੀ ਨਿਰਭਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਨੁਸਾਸਨਹੀਣਤਾ ਨਾਲ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਦਾ ਪੈਂਡਾ ਬਿਖੜਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਅਫ਼ਗਾ-ਤਡ਼ੀ ਪੇਦਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪਰੰਤੂ ਸਾਡਾ ਅਨੁਸਾਸਨਹੀਣਤਾ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ-ਬੋਧ ਹੈ?

ਸਰਲ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਅਨੁਸਾਸਨ ਦਾ ਅਰਥ ਨਿਯੰਤਰਣ ਅਤੇ ਵਿਵਸਥਾ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਉਂ ਅਨੁਸਾਸਨਹੀਣਤਾ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਨਿਯੰਤਰਣ ਅਤੇ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਤਾਲ-ਮੇਲ ਦੀ ਘਾਟ। ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਵੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਜੋ ਸਰ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਿਯੰਤਰਤ, ਅਨੁਸਾਸਤ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਮਸ਼ੀਨ ਦਾ ਚੱਲਣਾ ਤੇ ਬੰਦ ਹੋਣਾ, ਸਵਿੱਚ ਦੱਬਣ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਭ ਕੁਝ ਨਿਯੰਤਰਤ (ਦੇਖ-ਰੇਖ) - ਸਿਰਫ ਹੁਕਮ ਦੀ ਪਾਲਣਾ। ਪਰੰਤੂ ਅਜਿਹੀ ਦੇਖ-ਰੇਖ, ਅਜਿਹਾ ਅਨੁਸਾਸਨ ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਾਹਰੋਂ ਲਾਗੂ (ਬੈਂਪਿਆ) ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਕੀ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਅਜਿਹੇ ਅਨੁਸਾਸਨ ਦੀ ਉਮੀਦ ਰੱਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ? ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਤਾਂ ਖੜ੍ਹੇ ਚੰਚ ਹਨ, ਸੰਵੇਦਨਹੀਣ ਹਨ, ਵਿਵੇਕਾਣ ਹਨ। ਇਉਂ, ਅਨੁਸਾਸਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵੀ ਜੜ੍ਹੀ ਹੀ ਰਹੇਗਾ। ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸਾੜ੍ਹੇ ਚਿੰਤਕ, ਸਿੱਖਿਆ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਇਸ ਮਸ਼ੀਨ 'ਤੇ ਇਕ-ਮੱਤ ਹਨ ਕਿ ਸੱਚਾ ਅਨੁਸਾਸਨ ਉਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਬਹਿਰੂਨੀ ਨਾ ਹੋ ਕੇ, ਅੰਦਰੂਨੀ ਹੋਵੇ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਅਨੁਸਾਸਨ ਬਾਹਰੀ ਮਾਹੌਲ ਨਾਲ ਬੈਂਪਿਆ ਨਾ ਜਾਵੇ ਸਗੋਂ ਆਪਣੀ ਜ਼ਮੀਨ 'ਚੋਂ ਪੇਦਾ ਹੋਵੇ। ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ, ਗੁਲਾਮ ਬਣਾਉਣਾ ਨਹੀਂ। ਬਾਹਰੋਂ ਬੈਂਪਿਆ ਅਨੁਸਾਸਨ ਬੇਗਾਨਗੀ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸਿੱਖਿਆ ਬਾਹਰੀ ਅਨੁਸਾਸਨ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਅਨੁਸਾਸਨ ਅਜਿਹਾ ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿਤੋਂ ਬਾਹਰੋਂ ਨਾ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਵੇ ਬਲਕਿ ਜਿਹੜਾ ਜਾਵੇ, ਸਹਿਜ ਅਤੇ ਸਰਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉੱਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਉਦੋਂ ਹੀ ਸੰਭਵ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਇਹ ਬਾਹਰੀ ਅਨੁਸਾਸਨ ਦੀ ਥੀ ਵਿਵੇਕ ਸਿਖਾਵੇ। ਆਗਿਆ ਪਾਲਣ ਦੀ ਬਾਵੇਂ, ਵਿਚਾਰ-ਬੋਧ ਕਰਨਾ ਸਿਖਾਏ। ਸਵੇਂ ਅਨੁਸਾਸਨ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ, ਸਿੱਖਿਆਕਾਰੀ ਖੋਂ ਹੀ ਪੇਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

31. ਅਨੁਸਾਸਤ ਵਿਅਕਤੀ ਕਦੋਂ ਖੜ੍ਹੇ ਜਾਂ ਜੜ੍ਹੀ ਹੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?

- ਜਦੋਂ ਉਹ ਸਵੇ-ਨਿਯੰਤਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਖੋ ਬੈਠਦਾ ਹੈ।
- ਜਦੋਂ ਬਾਹਰੀ ਦਬਾਅ ਉਸ ਨੂੰ ਭੈਅ-ਭੀਤ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।
- ਜਦੋਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਇੱਛਾਵਾਂ ਬਹੁਤ ਵੱਧ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।
- ਜਦੋਂ ਪੁਗਠੀ ਦਾ ਪੈਂਡਾ ਬਿਖੜਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

32. ਇਥੇ 'ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕ' ਕੋਂ ਭਾਵ ਹੈ?

- ਬਾਹਰੋਂ ਨਾਗਰਿਕ ਬਣਨ ਆਏ ਵਿਅਕਤੀ।
- ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਗਰਿਕ ਰਹੀ ਸੁਕੇ ਲੋਕ।

29. ਗ੍ਰਾਹਿਆਂ ਦੇ ਕ੍ਰਮ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖਣ ਲਈ ਬੱਚਾ ਤੁਕਬੰਦੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?

- ਹਿਊਗਿਸਟਿਕ
- ਨਿਊਮੈਨਿਕ
- ਸੰਕਿਤ
- ਉਪਰੋਕਤ ਚੌਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

30. ਬੁਨਰ ਨੇ ਗਿਆਨਮਈ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰੱਗਤ ਪੜਾਵਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੜਾਵਾਂ ਦੇ ਸਹੀ ਕ੍ਰਮ ਨੂੰ ਪਛਾਣੋ?

- ਪ੍ਰਤੀਕਾਤਮਕ, ਪ੍ਰਤਿਮਾਪਰਕ, ਸਕਿਤਿਆ
- ਪ੍ਰਤਿਮਾਪਰਕ, ਪ੍ਰਤੀਕਾਤਮਕ, ਸਕਿਤਿਆ
- ਸਕਿਤਿਆ, ਪ੍ਰਤਿਮਾਪਰਕ, ਪ੍ਰਤੀਕਾਤਮਕ
- ਪ੍ਰਤੀਕਾਤਮਕ, ਸਕਿਤਿਆ, ਪ੍ਰਤਿਮਾਪਰਕ

ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ-ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਨੰ: 31-60

(c) ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਹਾਸਿਲ ਕਰਨ ਲਈ ਅਰਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਲ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ।

(d) ਸਾਡੀ ਉਹ ਪੀੜ੍ਹੀ, ਜਿਹੜੀ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਭਾਰ ਸੰਭਾਲੇਗੀ।

33. ਅਖਬਾਰਾਂ-ਚਸ਼ਾਲਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀਆਂ ਅਨੁਸਾਸਨਹੀਣਤਾ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਭਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੁਆਰਾ:

(a) ਅਨੁਸਾਸਨਹੀਣਤਾ ਦੀਆਂ ਮੰਨਿਆ ਗਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

(b) ਅਨੁਸਾਸਨਹੀਣਤਾ ਦੀਆਂ ਮੰਨਿਆ ਗਈਆਂ ਪਸੰਦ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

(c) ਅਨੁਸਾਸਨਹੀਣਤਾ ਦੀਆਂ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

(d) ਅਨੁਸਾਸਨਹੀਣਤਾ ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

34. ਅਨੁਸਾਸਨਹੀਣਤਾ ਵਿਚ ਪਿਛੇਤਰ ਹੈ:

- ਅਨੁ
- ਤਾ
- ਹੀਣਤਾ
- ਇਤਾ

35. ਇਸ ਵਾਰਤਕ ਦਾ ਸਾਰ-ਤੱਤ ਹੈ:

(a) ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿਚ ਅਨੁਸਾਸਨਹੀਣਤਾ ਦਾ ਬੋਲਬਾਲਾ ਹੈ।

(b) ਅਨੁਸਾਸਨਹੀਣਤਾ ਨਾਲ ਰਾਸ਼ਟਰ ਤਰੱਕੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ।

(c) ਅਨੁਸਾਸਨ ਉਹੀ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਵਿਵੇਕ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਹੋਵੇ।

(d) ਬਹਿਰੂਨੀ ਅਨੁਸਾਸਨ ਦੇ ਬਿਨਾ, ਅੰਦਰੂਨੀ ਅਨੁਸਾਸਨ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ।

36. ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਅਜਿਹਾ ਅਨੁਸਾਸਨ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ, ਜਿਸ ਵਿਚ:

(a) ਉਹ ਮਸ਼ੀਨੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਾਰਜ ਕਰ ਸਕਣ।

(b) ਨਿਗਰਾਨੀ ਬਾਹਰੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

(c) ਆਗਿਆ ਪਾਲਣ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ।

(d) ਬਾਹਰੀ ਦਬਾਅ ਨਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ।

37. ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ:

(a) ਅਨੁਸਾਸਨ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਸਿਖਾਉਣਾ।

(b) ਵਿਵੇਕ ਸਿਖਾਉਣਾ।

(c) ਆਗਿਆ ਪਾਲਣ ਕਰਨਾ ਸਿਖਾਉਣਾ।

(d) ਕਾਰੋਬਾਰ ਸਿਖਾਉਣਾ।

ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਕਿਵਿਤਾ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਕੇ ਸੁਆਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦਿਉ : (38 - 45)

ਅੰਦ ਦਾਤਾ !

ਮੇਰੀ ਜੀਭ 'ਤੇ ਤੇਰਾ ਲੂਣ ਏ

ਤੇਰਾ ਨਾ-ਮੇਰੇ ਬਾਪ ਦਿਆ ਹੋਠ 'ਤੇ

ਤੇ ਮੇਰੇ ਇਸ ਮੁੱਤ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਬਾਪ ਦਾ ਮੁਨ ਏ।

ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਬੋਲਾਂ !

ਬੋਲਣ 'ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਬੋਲ ਪੈਂਦਾ ਏ ਤੇਰਾ ਅੰਨ !

ਕੁਝ ਕੁ ਬੋਲ ਸਨ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਅੰਨ ਦੇ ਕੀੜੇ
ਤੇ ਅੰਨ ਭਰ ਹੇਠਾਂ-ਉਹ ਦੱਬੇ ਗਏ ਹਾਂ,
ਅੰਨ ਦਾਤਾ !

ਕਾਮੇ ਮਾਂ-ਬਾਪ, ਇੱਤੇ ਕਾਮੇ ਨੇ ਜੰਮ,
ਕਾਮੇ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ ਸਿਰਫ਼ ਕੰਮ !

ਬਾਕੀ ਵੀ ਤਾਂ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਇਹੋ ਹੀ ਚੰਮ
ਉਹ ਵੀ ਇਕ ਕੰਮ, ਇਹ ਵੀ ਇਕ ਕੰਮ
ਅੰਨ ਦਾਤਾ !

ਮੈਂ ਚੰਮ ਦੀ ਗੁੰਡੀ ਖੇਡ ਲੈ, ਖਿਡਾ ਲੈ !
ਲੁਹੁ ਦਾ ਪਿਆਲਾ, ਪੀ ਲੈ ਪਿਲਾ ਲੈ !

ਤੇਰੇ ਸਾਹਵੇਂ ਖੜ੍ਹੀ ਹਾਂ ਅਹਿ, ਵਰਤਣ ਦੀ ਸ਼੍ਰੀਆ ਜਿਵੇਂ ਚਾਹੇ ਵਰਤ ਲੈ !
ਉੱਗੀ ਹਾਂ, ਪਿਸੀ ਹਾਂ, ਗੁੜੀ ਹਾਂ, ਵਿਲੀ ਹਾਂ

ਤੇ ਅੱਜ ਤੱਤੇ ਤਵੇਂ ਉੱਤੇ ਜਿਵੇਂ ਚਾਹੇ ਪਰਤ ਲੈ !

ਮੈਂ ਬੁਰਕੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਜਿਵੇਂ ਚਾਹੇ ਨਿਗਲ ਲੈ !
ਤੂੰ ਲਾਵੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਜਿਨਾ ਚਾਹੇ ਪਿੱਘਲ ਲੈ !

ਲਾਵੇ ਚ ਲਪੇਟ ਲੈ ! ਕਦਮਾਂ ਤੇ ਖੜ੍ਹੀ ਹਾਂ ਬਾਹਵਾਂ ਚ ਸਮੇਟ ਲੈ !
ਚੁਮ ਲੈ, ਰੱਟ ਲੈ ਤੇ ਫੇਰ ਰਹਿੰਦ-ਬੂੰਹਦ ਉਹਦਾ ਵੀ ਕੁਝ ਵੱਟ ਲੈ !

ਅੰਨ ਦਾਤਾ

ਮੇਰੀ ਜ਼ਬਾਨ ਤੇ ਇਨਕਾਰ ? ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ?
.... ਹਾਂ ਪਿਆਰ ਇਹ ਤੇਰੇ ਮਤਲਬ ਦੀ ਸ਼੍ਰੀਆ ਨਹੀਂ !

38. 'ਅੰਨਦਾਤਾ' ਨਜ਼ਮ :

(a) ਵਰਤਮਾਨ ਵਿਚ ਔਰਤ-ਮਰਦ ਦੇ ਸੁਖਾਵੇਂ ਰਿਸਤੇ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਤ ਕਰਦੀ ਹੈ।
(b) ਔਰਤ ਸਵੇਂ-ਨਿਰਭਰ ਹੋ ਕੇ, ਮਰਦਾਵੀਂ ਹਉਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ।
(c) ਪਰੰਪਰਾ ਅਤੇ ਵਰਤਮਾਨ ਦੇ ਸੰਦਰਭਾਂ ਵਿਚ, ਵਰਤਮਾਨ ਸਮਾਜ ਦੀ ਨਾਰੀ ਸਮੱਸਿਆ ਤੇ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
(d) ਪਰੰਪਰਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਕੇ, ਵਰਤਮਾਨ ਵਿਚ ਨਾਰੀ ਦੀ ਸਵੇਂ-ਨਿਰਭਰਤਾ ਦੀ ਸਿੱਬ ਸਿਰਜਿਆ ਹੈ।

39. 'ਅੰਨਦਾਤਾ' ਨਜ਼ਮ ਦੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਕਾਵਿ-ਚੇਤਨਾ :

(a) ਰੇਮਾਂਸਵਾਦੀ ਕਾਵਿ-ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ
(b) ਪ੍ਰਗਤੀਵਾਦੀ ਕਾਵਿ-ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ
(c) ਨਾਰੀ ਅਤੇ ਦਲਿਤ ਚੇਤਨਾ (d) ਨਾਰੀਵਾਦੀ ਚੇਤਨਾ

40. 'ਅੰਨ ਦੇ ਕੀੜੇ' ਤੇ 'ਚੰਮ ਦੀ ਗੁੰਡੀ' ਵਿਚ ਕਿਹੜਾ ਅਲੰਕਾਰ ਵਰਤਿਆ ਹੈ ?

(a) ਉਪਮਾ ਅਲੰਕਾਰ (b) ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਅਲੰਕਾਰ
(c) ਅਨੁਪਸਾਹ ਅਲੰਕਾਰ (d) ਰੂਪਕ ਅਲੰਕਾਰ

41. "ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਬੋਲਾਂ ਉਹ ਦੱਬੇ ਗਏ ਹਨ !" ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਤਰਾਂ ਦਾ ਕਾਵਿ-ਅਵਚੇਤਨ :

(a) ਔਰਤ ਦੀ ਦੁਖਾਂਤਕ ਤੇ ਅਚੇਤ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ।
(b) ਔਰਤ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਬੁਲੰਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪ੍ਰੰਤੂ ਸੰਗ ਤੇ ਲੱਜਾ ਦਾ ਭਾਵ ਅਲੰਕਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
(c) ਨਾਰੀ ਦੀ ਦੁਖਾਂਤਕ ਸਥਿਤੀ ਬਾਰੇ ਸੁਚੇਤ ਹੈ ਪ੍ਰੰਤੂ ਬੇਬਸੀ ਦੀ ਪ੍ਰਗਟਾਉ-ਮੂਲਕ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਵਿਅੰਗ ਸਿਰਜਦਾ ਹੈ।
(d) ਨਾਰੀ ਦੇ ਅਚੇਤ ਪ੍ਰਤੀਰੋਧ ਦਾ ਸੁਖਾਂਤਕ ਬਿੱਬ ਉਲੀਕਦਾ ਹੈ।

42. ਕਾਵਿ-ਤ੍ਰਕਾਂ "ਕਾਮੇ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਇੱਤੇ.... ਇਹ ਇਕ ਕੰਮ....." ਵਿਚ ਸ਼ਾਇਰਾ ਪਰੰਪਰਾ :

(a) ਦੇ ਗੌਰਵਸ਼ਾਲੀ ਅਧਿਆਇ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਸਿਰਜਦੀ ਹੈ
(b) ਵਿਚ ਨਾਰੀ ਦੀ ਦਮਨਕਿਤ ਸਥਿਤੀ ਅਤੇ ਪੁਸ਼ਤ-ਦਰ-ਪੁਸ਼ਤ ਦੀ ਗੁਲਾਮੀ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।
(c) ਵਿਚ ਨਾਰੀ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਤਸਵੀਰਕਸ਼ੀ ਕਰਦੀ ਹੈ।
(d) ਵਿਚ ਸਮਾਤੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਕਰਦੀ ਹੈ।

43. ਇਸ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਕੋਂਦੀ-ਸੂਤਰ 'ਅੰਨਦਾਤਾ' ਸ਼ਬਦ ਦੁਆਲੇ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਹੈ। 'ਅੰਨਦਾਤਾ' ਦਾ ਭਾਵ-ਬੋਧ ਹੈ ?

(a) ਬਾਪ-ਪਦਾਰਥਾਂ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ।
(b) ਕਿਰਸਾਨੀ ਸੰਕਟ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ।
(c) ਇਸਤਰੀ ਤੇ ਕਥਜੇ ਦੀ ਨੀਤੀ ਦਾ ਵਾਹਕ ਹੈ।
(d) ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਸਵੇਂ-ਨਿਰਭਰ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਹੈ।

44. "ਮੈਂ ਚੰਮ ਦੀ ਗੁੰਡੀ ਖੇਡ ਲੈ, ਖਿਡਾ ਲੈ !" ਇਕਹਿਰੀ ਸਤਰ ਦਾ ਕਾਵਿ ਪ੍ਰਵਚਨ :

(a) ਮੰਡੀ ਯੁੱਗ ਵਿਚ ਔਰਤ ਦੇ ਗਲੈਮਰੀ ਬਿੱਬ ਨੂੰ ਸਥਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।
(b) ਔਰਤ ਸਵੇਂ-ਨਿਰਭਰ ਹੋ ਕੇ, ਮਰਦਾਵੀਂ ਹਉਂ ਨੂੰ ਸਿਰਜਦੀ ਹੈ।
(c) ਔਰਤ-ਮਰਦ ਦੇ ਇਕਸਾਰਤਾ ਦੇ ਬਹਾਸ਼ਰੀ ਭਾਵ ਨੂੰ ਸਿਰਜਦਾ ਹੈ।
(d) ਨਾਰੀ ਦੇ ਵਸੂਲ-ਰੂਪ ਵਜੋਂ ਅਰਥ-ਸੰਗੋੜਨ ਤੇ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਹੈ।

45. ਕਵਿਤਾ ਦੀ ਸ਼ੈਲੀ :

(a) ਸਵੇਂ-ਸੰਬੋਧਨੀ ਹੈ (b) ਬੀਰ ਰਸ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਹੈ
(c) ਉਦਾਤ ਹੈ (d) ਮਨੋ ਬਚਨੀ, ਸੰਬੋਧਨੀ ਤੇ ਵਿਅੰਗਾਤਮਕ ਹੈ

46. ਕਵਿਤਾ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ :

(a) ਲੇਈਅਤਮਕ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ (b) ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਮੂਲਸੂਰਤੀ
(c) ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦਾ ਵਹਿਣ (d) ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ ਹੀ

47. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਚੋਣ, ਕਿਹੜਾ ਵਧੀਆ ਲਿਖਤ ਲਈ, ਸਭ ਤੋਂ ਪੱਟ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ?

(a) ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਮਝ (b) ਦਿਸ਼ਾ ਦੀ ਸਮਝ
(c) ਤਰਕ ਦੀ ਸਮਝ (d) ਸਰੋਤਿਆਂ ਦੀ ਸਮਝ

48. ਉਪਸਾਰ-ਅਧਿਆਪਨ ਕਰਵਾਏ ਜਾਣ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹੈ :

(a) ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸੂਲ (b) ਨਿਦਾਨ
(c) ਪੁਨਰ-ਅਧਿਆਪਨ (d) ਕਵਾਇਦ

49. ਇਕ ਪੈਰੇ ਦਾ ਮੁਲਕਣ ਕਰਦਿਆਂ, ਧਿਆਨ ਚ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ, ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਵਿਕਾਸਤਾ ਹੈ :

(a) ਕਲਪਨਾ (b) ਸ਼ੈਲੀ
(c) ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ (d) ਸੰਗਤੀ

50. ਇਕ ਅਧਿਆਪਕ ਹਮੇਸ਼ਾ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਉੱਤਰ ਦੇਣ, ਸਮਝ 'ਚ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਮੇਲ-ਜੋਲ ਰਾਹੀਂ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਕਾਰਜ-ਨੀਤੀ ਅਪਣਾਉਣ ਲਈ ਉਪਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਇਹ ਪ੍ਰਹੁੰਚ ਕਿਹੜੇ ਅਸੂਲ 'ਤੇ ਆਪਾਰਿਤ ਹੈ ?

(a) ਨਿਰਦੇਸ਼ਤ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ (b) ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ
(c) ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦੇ
(d) ਸਰਗਰਮ ਸਹਿਭਾਗਤਾ ਦੇ

51. ਸਿੱਖਿਆਰਥੀਆਂ ਚ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਸਮਝ ਬਣਾਉਣ ਲਈ, ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਤਰੀਕਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?

(a) ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦ-ਕੋਸ਼ ਚੋਣ ਅੱਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਲੱਭਣ ਲਈ ਆਖਣਾ।
(b) ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੁੱਪ-ਚਾਪ ਪੜ੍ਹਨ ਅਤੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਦੇਣ ਲਈ ਆਖਣਾ।
(c) ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸਤਰੂ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਲਈ, ਉਸ ਹੇਠਾਂ ਉੱਗਲ ਜਾਂ ਪੈਸਿਲ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਆਖਣਾ।
(d) ਪਾਠ ਨੂੰ ਉੱਚੀ-ਉੱਚੀ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਆਖਣਾ।

52. ਅਧਿਆਪਕ ਲਈ, ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਵਿਖਾਏ ਰੱਖਣ ਵਾਸਤੇ, ਸਭ ਤੋਂ ਕਾਰਗਰ ਰਣਨੀਤੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ?
 (a) ਕਾਲੇ ਛੱਟੇ ਦੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨਾ।
 (b) ਜਦੋਂ ਵੀ ਸੰਭਵ ਹੋਵੇ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਕਰਨਾ।
 (c) ਵਿਸੇ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜੀਵਨ ਸਥਿਤੀਆਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਰਨਾ।
 (d) ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਣਾ।

53. ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਵੱਲੋਂ ਬੇਲਦੇ ਅਤੇ ਲਿਖਦੇ ਹੋਏ, ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਵਰਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਬਦਦਾ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?
 (a) ਕਿਆਈਲ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ (b) ਅਕਿਆਈਲ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ
 (c) ਪ੍ਰਤੱਖ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ (d) ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ

54. ਹੇਠਾਂ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ, ਕਿਹੜਾ ਥੰਗ ਸਿੱਖਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਪੜ੍ਹਨ ਕੌਸ਼ਲ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਬਿਹਤਰ ਹੈ ?
 (a) ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਔਖਾ ਅਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਭਰਪੂਰ ਕਾਰਜ ਦੇਣਾ।
 (b) ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉੱਚੀ-ਉੱਚੀ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਆਖਣਾ।
 (c) ਵਿਭਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਪੜ੍ਹਨ ਸੱਗਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ।
 (d) ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕੋ ਪਾਠ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਆਖਣਾ।

55. ਮਾਈਆ ਆਪਣੀ ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਕਵਿਤਾ ਸੰਬੰਧੀ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਉਸ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਦੇ-ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਪਾਠ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ :
 (a) ਸਿੱਖਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਦਰਸਤ ਕਾਫੀਆ-ਰਦੀਫ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਵਾਉਣਾ।
 (b) ਕਾਵਿ-ਸੰਵੇਦਨਾ ਪੇਦਾ ਕਰਨਾ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਿੱਖਿਆਰਥੀ ਅਰਥਾਂ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾ ਸਕਣ।
 (c) ਸਹੀ ਉਚਾਰਣ, ਸੁਰ ਲਹਿਰ ਅਤੇ ਪਿੱਚ-ਪੇਟਰਨ ਸਿਖਾਉਣਾ।
 (d) ਸਿੱਖਿਆਰਥੀ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਅਲੰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰ ਸਕਣ।

English Language : (Question Number 61 to 90)

English Language : (Questions Number 61 to 90)

Passage 1 : Please read the passage carefully and answer the questions 61 – 68

Emotions are not caused by situations. Emotions are caused by our beliefs about situations, beliefs that colour our perception and our understanding of events. Beliefs cause emotions that trigger behaviour. If we feel angry about a situation and react in anger, it is because we have angry beliefs about it. If we feel compassionate, it is because we have compassionate beliefs.

Situations in themselves do not produce feelings. It is our perception of the situation that makes us feel good or bad. Just as situations cannot make us happy or sad, another person cannot make us feel happy or sad. If we seek greater freedom in our lives, we need to be objective and rational about the power of our beliefs versus the power of situations. We control our emotions. When we live in freedom, we choose the way we respond rather than let our automatic negative reactions get the better of us.

Now you might ask, 'Okay, but how do I do this ?' how do I chose to respond when I am under pressure, when I have been taught to fear or fight, when the situation seems 'bad' to me ? The "PQR" formula can help us live freely in

56. ਹੇਠਾਂ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜਾ ਵਸੜ੍ਹਗ ਪ੍ਰਬਦਦਾ ਹੈ ?
 (a) ਪਾਲੀ ਥਾਵਾਂ ਭਰਨ ਵਾਲੇ (b) ਸਹੀ-ਗਲਤ ਵਾਲੇ
 (c) ਬਹੁ-ਵਿਕਲਪੀ ਪ੍ਰਬਦਦਾ (d) ਢੁਕਵੇਂ ਜੱਤਾਂ ਵਾਲੇ

57. ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ, ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕਿਹੜਾ ਪਾਠ ਉੱਚੀ-ਉੱਚੀ ਪੜ੍ਹਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ?
 (a) ਸਵੇ-ਜੀਵਨੀ (b) ਕਹਾਣੀ
 (c) ਸਫਰਨਾਮਾ (d) ਲੇਖ

58. ਨਾਟਕ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਕਾਰਗਰ ਤਰੀਕਾ ਹੈ ਸਕਦਾ ਹੈ :
 (a) ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾਟਕ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਸਮਝਣ ਲਈ, ਕਈ ਵਾਰ ਨਾਟਕ ਦਾ ਸੁੱਪ-ਚਾਪ ਪਾਠ ਕਰਵਾਉਣਾ।
 (b) ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾਟਕ ਦਾ ਮੰਚਨ ਕਰਨ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨਾ।
 (c) ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਸਮਝ ਨੂੰ ਪਰਖਣ ਲਈ ਕਈ ਪ੍ਰਬਦਦਾ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਕਰਨਾ।
 (d) ਨਾਟਕ ਦੀ ਥੀਮ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ 'ਤੇ ਪ੍ਰਬਦਦਾ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ।

59. ਭਾਸ਼ਾ ਅਖ਼ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਅਹਿਮ ਢੰਗ ਹੈ :
 (a) ਉਸ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤੀ ਵਾਤਾਵਰਨ ਵਿਚ ਸੁਣਨਾ
 (b) ਉਚਿਤ ਸੱਗਰੀ ਪੜ੍ਹਨਾ
 (c) ਵਿਆਕਰਨਕ ਸੰਰਚਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖਣਾ
 (d) ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਔਪਚਾਰਿਕ ਅਧਿਆਪਨ

60. ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਕਥਨ ਗਲਤ ਹੈ ?
 (a) ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਗਿਆਨ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ, ਵਿਆਕਰਨ ਇਕ ਸੰਦਰਭ ਹੈ
 (b) ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਇਕ ਕਾਰਜ ਅਭਿਵਿਅਕਤੀ ਹੈ
 (c) ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ ਅੰਤਰ-ਨਿਰਭਰ ਹਨ।
 (d) ਭਾਸ਼ਾ ਦੀਆਂ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕਾਂ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਵਾਸਤੇ ਸੰਦਰਭ-ਬਿੰਦੂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

stressful, anxious or depressing situation. We pause to question how we would like to respond rather than react and live to regret our negative reaction.

Let me try to explain what I mean by react : You push; I shove. Without thinking, I shove. This is my reaction. It is immediate and disconnected from my higher Self, the constant "I", and the meaning of my life. My reaction is an imprisoned effect. This is not freedom.

By applying the PQR formula, however, I can respond. I pause (find myself in the situation), question (How does this situation relate to the meaning of my life ? How do I wish to respond given in a world of infinite possibilities ?), and then respond (a freely chosen action – not a reaction). Responding rather than reacting helps us live freely and in greater harmony with our true identity in every situation. It helps us grab hold of the freedom we seek in order to enter into the river of divine life.

61. Greater freedom in our lives implies to

- Be able to judge a situation on its own merit
- React according to the need of the situation
- Act because of fear or favour
- Be guided by our belief about the situation

62. What precipitates our behaviour towards a situation ?

- Emotions caused by our beliefs
- Emotions caused by a situation
- Significance of the event
- Resulting impact of the situation

63. We should pause before asking a question because

- We can react easily to the demand of the situation
- We need not wait to relate our beliefs to the situation
- It helps us to recall our previous reactions
- It makes us perceive a situation without prejudice

64. PQR stands for

- Possibilities, Quest, Result
- Patience, Qualm, Reason
- Pause, Query, Reaction
- Pause, Question, Response

65. Among emotions, beliefs, situations and perceptions which comes first ?

- Beliefs
- Emotions
- Situations
- Perceptions

66. Our reaction to a situation depends on, our

- Rational thinking
- Feelings about the situations
- Beliefs about the situations
- Objective approach

67. By 'our negative reactions' the writer means

- Automatic reaction to a situation
- Compassionate reaction to a disruptive situation
- Reactions questioning our beliefs
- Freedom to choose our responses

68. What is meant by 'situations in themselves do not produce feelings' ?

- Feelings are independent of situations
- Our comprehension of a situation gives rise to our freedom
- Feelings lead to a situation
- Situations have no bearing on feelings.

Passage II : Please read the passage carefully and answer the questions 69 – 75

Today there are enough hydrogen bombs of the greatest destructive power to wipe out all life on our planet. Will we make even larger bombs in future ? We can, if we want to, but even for the most overwhelming military purposes we do not need to. We have already reached some sort of limit. How much more dangerous can the situation get ? At the present time, we are very near the edge of death. Every year or two in some major international crises – there is serious probability of an 'accident' that would lead to nuclear war. Dedicated men have worked hard and long in these situations to avoid a nuclear incident, but we may not continue to be so lucky. Next time it may be a nuclear threat or a mad man or a mistaken junior officer or just faulty equipment. It is foolish of us to boast of the decrease in our death rate and increase in the length of individual human lives in the 20th century, as long as this nuclear danger is so uncontrolled. This situation cannot continue. We cannot live very long walking on loose at the edge of a cliff. Either in ten, twenty or thirty years we fall over the nuclear cliff, or else very soon, before that time runs out, we have to arrive at an international understanding and move back from the danger.

69. In the sentence "This situation cannot continue which situation is referred to ?

- Production of hydrogen bombs
- Overwhelming military purposes
- Living in apprehension of nuclear disaster
- Small chance of living to an old age

70. What alternative has been suggested to save mankind from destruction ?

- Stop making hydrogen bombs
- Keeping the nuclear weapons in safe place
- Creating international understanding and goodwill
- Devising better ways to control nuclear weapons

71. By 'dedicated men' the writer is referring to persons who are

- Worried about the nuclear proliferation
- People concerned with the fate of mankind
- Having great integrity
- Endlessly hardworking

72. The passage says that as long as the nuclear danger is uncontrolled

- We will have to depend on big nations for survival
- We will have to adopt some deterrent measures
- We would have to look for fault proof machines
- We have to be at the mercy of a terrorist or an insane person

73. The writer warns us against making larger bombs, because

- It will be a waste of money and effort
- We are already near complete annihilation
- We do not have the facility to store them
- We would not be able to use them.

74. In the phrase 'before that time runs out (last para) 'that time' refers to the time

- Till we can expect to hold out
- When some international crisis may take place
- That has already passed
- When making of nuclear bomb may stop

75. The word 'Probability' in the second para means

- Liability
- Expectation
- Survey, Question, Recite, Read, Review
- Skim, Question, Recite, Read, Review

76. The correct sequence for Error Analysis is

- (i) Collecting samples of learner's language
- (ii) Identifying the errors
- (iii) Describing the errors
- (iv) Explaining the errors
- (v) Evaluating/correcting the errors

(a) (i), (ii), (iii), (iv), (v)
(b) (ii), (iii), (iv), (v), (i)
(c) (iv), (v), (i), (iii), (ii)
(d) (i), (iii), (ii), (iv), (v)

77. "The syllabus, the teaching and testing materials and the classroom teaching are all planned carefully on the basis of the frequency of counts of words and structures, using the principles of selections, gradation and presentation in a systematic manner." This statement holds true for

- (a) Structural Approach
- (b) Grammar Translation Method
- (c) Audio-lingual Method
- (d) Bilingual Method

78. The SQ3R technique of Reading is

- (a) Survey, Question, Read, Recite, Review
- (b) Survey, Question, Review, Recite, Rea

79. In the teaching of English, a process of teaching language through content area subject matter is known as

- (a) Content Based English Language Teaching
- (b) Task Based English Language Teaching
- (c) Topic Based English Language Teaching
- (d) English Language Teaching as a Second Language

80. An expression of the meaning of a word or phrase using other words or phrases, often in an attempt to make the meaning easier to understand is known as

- (a) Synonyms
- (b) Paraphrase
- (c) Anagram
- (d) Alliteration

81. Once there was a woman named Bunny

Whose smile was so happy and funny
People's names she forgot,
But that worried her not,
She simply called all the them, "Honey" !

The above lines are an example of

- (a) Tongue Twister
- (b) Limerick
- (c) Ode
- (d) Eulogy

82. Which is false about Cloze tests ?

- (a) Cloze tests are tests consisting of a portion of text with certain words omitted.
- (b) In a cloze test the participant is asked to complete the paragraph

(c) Close tests require the ability to understand the context and vocabulary in order to identify the correct words or type of words that belong to the deleted passages of a text.

(d) In a Cloze test preferably every fifth, seventh or eighth word is omitted.

83. When a student tries to locate a specific piece of information in a text she is using

- (a) Scanning process of reading
- (b) Skimming process of reading
- (c) Intensive reading
- (d) Extensive reading

84. Crash ! Plop ! Clunk ! are example of

- (a) Lexical sets
- (b) Onomatopoeia
- (c) Paradoxes
- (d) Morphemes

85. The ability of persons to actively produce their own speech and writing is called their

- (a) Active Language Knowledge
- (b) Passive Language Knowledge
- (c) Language Acquisition
- (d) Language Learning

86. Mental pictures or impressions created by, or accompanying words or sentences is known as

- (a) Parts of Speech
- (b) Imagery
- (c) Figures of Speech
- (d) Analogies

87. A language programme designed to prepare international students or other students needing language instruction to take regular academic courses at a university is known as

- (a) Intensive Language Programme
- (b) Bilingual Education Programme
- (c) Reading Programme
- (d) Intensive Reading Programme

88. A method of foreign or second language teaching which (i) emphasizes the teaching of speaking and listening before reading and writing (ii) uses dialogues and drills (iii) discourages use of the mother tongue in the classroom and (iv) often makes use of contrastive analysis is known as

- (a) Silent Way
- (b) Suggestopedia
- (c) Task Based Learning
- (d) Audiolingual Method

89. A word or phrase which has been taken from one language and used in another language is known as

- (a) Inter-language
- (b) Bilingual
- (c) Borrowing
- (d) Second Language Acquisition

90. A word or expression that has lost its originality or effectiveness because it has been used too often is known as

- (a) Creole
- (b) Pidgin
- (c) Cliche
- (d) Metaphor
- (c) Likelihood
- (d) Prospect

91. Who applied the Doctrine of Lapse to the Indian states ?

- (a) Lord Hastings
- (b) Lord Dalhousie
- (c) Lord Canning
- (d) Lord Wellesley

92. Which of the Greek ambassador became a Vaishnavite and erected the Garuda Pillar at Beshnagar (Vidisha) ?

- (a) Heliodorus
- (b) Daimachos
- (c) Megasthene
- (d) Dionysius

93. Which one of these is a work on Mathematics ?

- (a) Aryabhatiya
- (b) Brihatsamhita
- (c) Indica
- (d) Panchsiddhantika

94. Which of the following has been wrongly matched ?

(a) Periyar Sanctuary	— Kerala
(b) Shivpuri National Park	— Madhya Pradesh
(c) Dachigan Sanctuary	— Jammu and Kashmir
(d) Ranthambore Tiger Project	— Gujarat

95. Which among the following Port is not at East Coast ?

- (a) Vishakhapatnam
- (b) Tuticorin
- (c) Paradeep
- (d) Nahava Shova

96. A meteor is

- (a) A rapidly moving star
- (b) A piece of matter which has entered the earth's atmosphere from outer space
- (c) A part of constellation
- (d) A comet without a tail

97. 'Saddle peak' the highest peak is situated in -

- (a) Andaman and Nicobar Island
- (b) Nagaland
- (c) Tamil Nadu
- (d) Gujarat

98. The most urbanized state in India is :

- (a) Gujarat
- (b) Maharashtra
- (c) Tamil Nadu
- (d) West Bengal

99. To whom does the president of India send his/her resignation if he wants to quit his/her office ?

- (a) The Prime Minister
- (b) The Vice-President
- (c) The Chief Justice of India
- (d) The Speaker

91. ਭਾਰਤੀ ਰਿਆਸਤਾਂ ਵਿਚ ਲੈਪਸ ਦੀ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਕਿਸ ਨੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ?

- (a) ਲਾਰਡ ਹੋਸਟਿਗਜ਼ ਨੇ
- (b) ਲਾਰਡ ਡਲਹੌਜ਼ੀ ਨੇ
- (c) ਲਾਰਡ ਕੈਨਿੰਗ ਨੇ
- (d) ਲਾਰਡ ਵੈਲੇਜ਼ਲੀ ਨੇ

92. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਦੌਂ, ਗ੍ਰੀਕ ਦਾ ਕਿਹੜਾ ਰਾਜਦੂਤ ਵੈਸ਼ਨਵ ਬਣ ਗਿਆ ਅਤੇ ਗਰੂਭ ਬੰਮ੍ਹ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਬੇਸ਼ਨਗਰ (ਵਿਦਿਆ) 'ਚ ਕੀਤੀ ?

- (a) ਹੇਲਿਓਡੋਰਸ
- (b) ਡਾਇਆਕੋਸ
- (c) ਮੇਗਾਸ਼ਨੀਸ
- (d) ਡਾਇਓਨੀਸੀਅਸ

93. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਦੌਂ ਕਿਹੜਾ ਕਾਰਜ ਗਾਣਤ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ ?

- (a) ਆਰੀਆਭਟੀਆ
- (b) ਬਿਹਤਸੰਮਿਤਾ
- (c) ਇੰਡੀਕਾ
- (d) ਪੰਚਸਿਧਾਂਤਕਾ

94. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਦੌਂ, ਕਿਹੜਾ ਸੁੱਟ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ?

(a) ਪੇਰੀਅਰ ਰੱਖ	— ਕੇਰਲਾ
(b) ਸ਼ਿਵਪੁਰੀ ਨੈਸ਼ਨਲ ਪਾਰਕ	— ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼
(c) ਡਾਚੀਗਾਨ ਰੱਖ	— ਜੰਮ੍ਹ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ
(d) ਰਨਥਮ਼ਬੋਰ ਟਾਈਗਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ	— ਗੁਜਰਾਤ

95. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਦੌਂ, ਕਿਹੜੀ ਬੰਦਰਗਾਹ, ਪੁਰਬੀ-ਬੰਦਰਗਾਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ?

- (a) ਵਿਸ਼ਾਖਾਪਟਨਮ
- (b) ਟੂਟੀਕੋਰਨ
- (c) ਪ੍ਰਾਦੀਪ
- (d) ਨਾਵਾ ਸ਼ੇਵਾ

96. ਉਲਕਾ ਪਿੰਡ ਹੁੰਦਾ ਹੈ :

- (a) ਤੇਜ਼ ਗਤੀ ਨਾਲ ਤੁਰਦਾ ਹੋਇਆ ਤਾਰਾ
- (b) ਪਦਾਰਥ ਦਾ ਉਹ ਟੁਕੜਾ, ਜਿਹੜਾ ਪੁਲਾੜ ਦੌਂ ਧਰਤੀ ਦੇ ਵਾਯੂਮੰਡਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ।
- (c) ਤਾਰਾ-ਮੰਡਲ ਦਾ ਹਿੱਸਾ
- (d) ਉਹ ਪੂਛਲ ਤਾਰਾ, ਜਿਸ ਦੇ ਪੂਛ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

97. ਸਭ ਤੋਂ ਉਚੀ ਚੋਟੀ 'ਮੈਡਲ ਪੀਕ' ਸਥਿਤ ਹੈ :

- (a) ਅੰਡੇਮਾਨ ਅਤੇ ਨਿਕੋਬਾਰ ਦੀਪ 'ਚ
- (b) ਨਾਗਾਲੈਂਡ 'ਚ
- (c) ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ 'ਚ
- (d) ਗੁਜਰਾਤ 'ਚ

98. ਭਾਰਤ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਬਹਿਰੀਕ੍ਰਿਤ ਰਾਜ ਹੈ :

- (a) ਗੁਜਰਾਤ
- (b) ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ
- (c) ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ
- (d) ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ

99. ਜੇਕਰ ਭਾਰਤ ਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਆਪਣੇ ਕਾਰਜ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣਾ ਅਸਤੀਫ਼ਾ ਕਿਸ ਨੂੰ ਭੇਜੇਗਾ :

- (a) ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ
- (b) ਉਪ-ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ
- (c) ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਰਬ-ਉਚ ਮੰਜ ਨੂੰ
- (d) ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ

100. The writ issued by the court commanding a person or a public authority to do or forbear to do something in the nature of public duty is known as

(a) Mandamus (b) Quo Warranto
(c) Certiorari (d) Habeas Corpus

101. Who decides whether a bill is a money bill or not ?

(a) President (b) Prime Minister
(c) Speaker (d) Minister of Parliamentary Affairs

102. Right to Education has been placed in the Indian Constitution under –

(a) 86th Amendment Act (b) 81st Amendment Act
(c) 73rd Amendment Act (d) 85th Amendment Act

103. Which one of the following Articles of the Indian Constitution deal with citizenship of India ?

(a) Articles 333 to 337 (b) Articles 17 to 20
(c) Articles 5 to 11 (d) Articles 1 to 4

104. Right to Form Association is a –

(a) Civil Right (b) Legal Right
(c) Political Right (d) Natural Right

105. Plantation agriculture is largely practised in the

(a) Semi arid region (b) Temperate region
(c) Tropical region (d) Equatorial region

106. Which of the following is not associated with oilfields in India ?

(a) Bombay high (b) Digboi
(c) Ankaleshwar (d) Barauni

107. Formation wise, which of the following types of rocks is the most ancient ?

(a) Igneous (b) Metamorphic
(c) Plutonic (d) Sedimentary

108. The colour of a star is an indication of its

(a) Distance from the sun
(b) Luminosity (c) Distance from the earth
(d) Temperature

100. ਕੋਰਟ ਰਾਹੀਂ ਜਾਰੀ ਰਿੱਟ, ਜਿਸ 'ਚ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਲੋਕ-ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸਰਵਜਨਕ ਕਾਰਜ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਾਲੇ, ਕਿਸੇ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਕਰਨ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਪ੍ਰਹੋਲਦ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਹੋਵਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ :

(a) ਮੈਡੋਮਸ (b) ਕੋਅ-ਵਰਟੋ
(c) ਸਰਗਸ਼ਉਰਾਰੀ (d) ਹੈਬੀਅਸ ਕੋਰਪਸ

101. ਕੋਈ ਬਿਲ, ਪ੍ਰੰਜੀ ਬਿਲ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੌਣ ਕਰਦਾ ਹੈ ?

(a) ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ (b) ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ
(c) ਸਪੀਕਰ (d) ਸੰਸਦੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਮੰਤਰੀ

102. 'ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ' ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ :

(a) 86ਵੀਂ ਸੋਧ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ
(b) 81ਵੀਂ ਸੋਧ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ
(c) 73ਵੀਂ ਸੋਧ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ
(d) 85ਵੀਂ ਸੋਧ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ

103. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਚੋਂ, ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਕਿਹੜਾ ਅਨੁਛੇਦ, ਭਾਰਤ ਦੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ ?

(a) ਅਨੁਛੇਦ 333 ਤੋਂ 337 (b) ਅਨੁਛੇਦ 17 ਤੋਂ 20
(c) ਅਨੁਛੇਦ 5 ਤੋਂ 11 (d) ਅਨੁਛੇਦ 1 ਤੋਂ 4

104. ਐਸੇਸੀਏਸਨ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ :

(a) ਸਿਵਲ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੈ (b) ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੈ
(c) ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੈ (d) ਕੁਦਰਤੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੈ

105. ਰੂਪਾਈ-ਖੇਤੀ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪ੍ਰਚਲਨ ਹੈ :

(a) ਅਰਧ ਖੁਸ਼ਕ ਇਲਾਕੇ 'ਚ (b) ਟੈਮਪੋਰੇਟ ਇਲਾਕੇ 'ਚ
(c) ਗਰਮ ਇਲਾਕੇ 'ਚ (d) ਝੂ-ਮੱਧ ਰੇਖਾਈ ਇਲਾਕੇ 'ਚ

106. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਤੇਨ ਖੇਤਰਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ :

(a) ਬੰਬਈ ਹਾਈ (b) ਭਿਗਬੋਈ
(c) ਅੰਕਲੇਸ਼ਵਰ (d) ਬਗ਼ਾਉਨੀ

107. ਬਣਤਰ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਚੋਂ, ਪੱਥਰ ਦੀ ਕਿਹੜੀ ਕਿਸਮ ਸ਼ਾਡ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪੁਰਾਤਨ ਹੈ ?

(a) ਇਗਨੋਅਸ (b) ਮੇਟਾਪੋਫਿਕ
(c) ਪਲ੍ਲੋਟੋਨਿਕ (d) ਸੇਡੀਮੈਂਟਰੀ

108. ਤਾਰਿਆਂ ਦਾ ਰੰਗ ਸੰਖੇਪ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦੀ/ਦੇ :

(a) ਸੂਰਜ ਤੋਂ ਦੂਰੀ ਨੂੰ (b) ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਾਨਤਾ ਨੂੰ
(c) ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਦੂਰੀ ਨੂੰ (d) ਤਾਪਮਾਨ ਨੂੰ

109. Consider the following statement regarding asteroids

- (i) Asteroids are rocky debris of varying sizes orbiting the sun.
- (ii) Most of the asteroids are small but some have diameter as large as 1000 km.
- (iii) The orbit of asteroids lies between the orbits of Jupiter and Saturn.

Out of these statements.

- (a) All are correct
- (b) (ii) and (iii) are correct
- (c) (i) and (ii) are correct
- (d) (i) and (iii) are correct

110. Which of the following factors govern the atmospheric temperature of a place ?

- (a) Its latitudinal distance from the equator
- (b) Its elevation from the sea level
- (c) Prevailing winds and influence of ocean currents, if any
- (d) All of the above

111. The Panama Canal connects

- (a) Pacific ocean – Atlantic Ocean
- (b) Red Sea – Mediterranean Sea
- (c) Black Sea – Mediterranean Sea
- (d) Indian Ocean – Atlantic ocean

112. Jainism and Buddhism were similar in all these aspects EXCEPT –

- (a) Both were agnostic and rejected the Vedic thoughts
- (b) Both had equal faith in Ahimsa
- (c) Both accepted followers without any class distinctions
- (d) Both believed in the Doctrine of Karma

113. The present year 2014 is counted from the date generally assigned to the –

- (a) Birth of Jesus Christ
- (b) Death of Jesus Christ
- (c) Crucifixion of Jesus Christ
- (d) None of the above

114. The stone boulders to mark the burial sites are known as –

- (a) Microliths
- (b) Megaliths
- (c) Mesolithic
- (d) Neolithic

115. *Kitab al-Hind* an important source for historians was written by –

- (a) Amir Khusrau
- (b) Al-Baruni
- (c) Ziyauddin Barni
- (d) Firdausi

116. 'Right to Life' is a fundamental right under

- (a) Article 42
- (b) Article 76
- (c) Article 1
- (d) Article 21

117. When can the President's Rule be imposed in a state ?

- (a) If no State government can be formed
- (b) If the ruling party has lost majority and no other party commands a majority to form a government
- (c) If the State machinery fails to function
- (d) All of the above

109. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਥਨਾਂ ਨੂੰ ਤਾਰਾ-ਰੂਪ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ :

- (i) ਤਾਰਾ-ਰੂਪ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੱਥਰਾਂ ਦੇ ਭਿੰਨ ਆਕਾਰ ਦਾ ਮਲਬਾ ਹੈ ਜੋ ਸੂਰਜ ਦੁਆਲੇ ਪੁੰਮਦਾ ਹੈ।
- (ii) ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਤਾਰਾ-ਰੂਪ ਛੋਟੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਪਰੰਤੁ ਕਿਸੇ-ਕਿਸੇ ਦਾ ਵਿਆਸ 1000 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਡਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
- (iii) ਤਾਰਾ-ਰੂਪ ਦਾ ਗ੍ਰਹਿ-ਪਥ, ਬ੍ਰਹਿਮਪਤੀ ਅਤੇ ਸ਼ਨੀ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ-ਪਥ ਵਿਚਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਕਥਨਾਂ 'ਚੋ

- (a) ਸਾਰੇ ਸਹੀ ਹਨ
- (b) (ii) ਅਤੇ (iii) ਸਹੀ ਹਨ
- (c) (i) ਅਤੇ (ii) ਸਹੀ ਹਨ
- (d) (i) ਅਤੇ (iii) ਸਹੀ ਹਨ

110. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ 'ਚੋ', ਕਿਸੇ ਜਗ੍ਹਾ ਦੇ ਵਾਯੁਮੰਡਲ ਦੇ ਤਾਪਮਾਨ ਨੂੰ, ਕਿਵੇਂ ਤੱਤ ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ?

- (a) ਭੂ-ਮੱਧ ਹੋਖਾ ਤੋਂ ਅਕਸ਼ਾਸੀ ਦੂਗੀ
- (b) ਸਮੁੰਦਰੀ ਤਲ ਤੋਂ ਉਸ (ਬਾਂ) ਦਾ ਉਚਾਣ
- (c) ਮੌਜੂਦਾ ਹਵਾ ਅਤੇ ਸਮੁੰਦਰੀ ਵੇਗ ਦਾ ਦਬਾਅ, ਜੇ ਕਰ ਕੇਂਦੀ ਹੈ
- (d) ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ ਹੈ

111. ਪਨਾਮਾ ਨਦੀ ਜੋੜਦੀ ਹੈ :

(a) ਸ਼ਾਂਤ ਮਹਾਸਾਗਰ	— ਅੰਧ ਮਹਾਸਾਗਰ ਨੂੰ
(b) ਲਾਲ ਸਮੁੰਦਰ	— ਭੂ ਮੱਧ ਸਾਗਰ ਨੂੰ
(c) ਕਾਲਾ ਸਾਗਰ	— ਭੂ ਮੱਧ ਸਾਗਰ ਨੂੰ
(d) ਹਿੰਦ ਮਹਾਸਾਗਰ	— ਅੰਧ ਮਹਾਸਾਗਰ ਨੂੰ

112. ਜੈਨ ਧਰਮ ਅਤੇ ਬੁਧ ਧਰਮ ਹਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਸਮਾਨ ਹਨ, ਪਰੰਤੁ :

- (a) ਦੋਵੇਂ ਨਾਸਤਕਵਾਦੀ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹ ਵੇਦਿਕ-ਸੈਚ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦੇ ਸਨ।
- (b) ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਅਹਿਸਾ ਪ੍ਰਤੀ ਬਰਾਬਰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸੀ।
- (c) ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਜਮਾਤੀ ਮੱਤਭੇਦਾਂ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ।
- (d) ਦੋਵੇਂ ਕਰਮ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਦੇ ਹਨ।

113. ਮੌਜੂਦਾ ਹਵਾ 2014, ਜਿਸ ਤਾਰੀਖ ਤੋਂ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ :

- (a) ਈਸਾ ਦੇ ਜਨਮ ਨਾਲ
- (b) ਈਸਾ ਦੀ ਵਡਾਤ ਨਾਲ
- (c) ਈਸਾ ਦੇ ਸਲੀਬ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਨਾਲ
- (d) ਉਪਰੋਕਤ 'ਚੋ' ਕੋਈ ਨਹੀਂ।

114. ਦਫ਼ਨ-ਉਣ ਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ, ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਵਜੋਂ ਲਾਏ ਗਏ, ਵੱਡੇ ਗੋਲ ਪੱਥਰਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ :

(a) ਮਾਈਕ੍ਰੋਲਿਬਸ	(b) ਮੇਗਾਲਿਬਸ
(c) ਮੇਸੋਲਿਬਕ	(d) ਨਿਊਲਿਬਕ

115. ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਲਈ ਮੱਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਰੋਤ ਮੌਨੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਕਿਤਾਬ, ਅਲ-ਹਿੰਦ ਨੂੰ ਲਿਖਿਆ ਸੀ :

- (a) ਅਮੀਰ ਖੁਸ਼ਰੋ ਨੇ
- (b) ਅਲ-ਬੁਨੀ ਨੇ
- (c) ਜ਼ਿਆਉਦੀਨ ਬਰਨੀ ਨੇ
- (d) ਫਿਰਦੋਸੀ ਨੇ

116. 'ਜੀਵਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ' ਇਕ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ :

- (a) ਅਨੁਛੇਦ 42 ਦੇ ਤਹਿਤ
- (b) ਅਨੁਛੇਦ 76 ਦੇ ਤਹਿਤ
- (c) ਅਨੁਛੇਦ 1 ਦੇ ਤਹਿਤ
- (d) ਅਨੁਛੇਦ 21 ਦੇ ਤਹਿਤ

117. ਕਿਸੇ ਰਜ਼ ਵਿਚ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਬਾਸਨ ਕਦੋਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ?

- (a) ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਰਾਜ-ਸਰਕਾਰ ਨਾ ਬਣਾਈ ਜਾ ਸਕੇ।
- (b) ਜਦੋਂ ਹਾਕਮ ਦਲ ਆਪਣਾ ਬਹੁਮਤ ਗੁਆ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦਲ ਕੋਲ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਬਹੁਮਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।
- (c) ਜਦੋਂ ਰਾਜ ਦਾ ਤੰਤਰ, ਕਾਰਜ ਕਰਨ ਵਿਚ ਅਸਫਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- (d) ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ ਹੀ।

118. Which of the following do not fall in the Union List ?

- (a) Oilfields and mineral resources
- (b) Regulation and development of interstate rivers
- (c) Organization of the high courts
- (d) Land, collection of rents

119. According to the Indian Constitution, numbers of duties entrusted to the Prime Minister are –

- (a) Two
- (b) Three
- (c) Four
- (d) Five

120. Privilege Motion is introduced by

- (a) Ruling Party
- (b) Opposition Party
- (c) Both 'a' & 'b'
- (d) None of the above

121. Which two officials can participate in the proceedings of legislature but they do not have the right to vote ?

- (i) Solicitor General
- (ii) Attorney General
- (iii) Advocate General
- (iv) Law Secretary
- (a) (ii) & (iii)
- (b) (iii) & (iv)
- (c) (i) & (iv)
- (d) (i) & (ii)

122. An Ashokan inscription found in Kandhar was written in two different scripts. Which were these ?

- (a) Sanskrit – Kannada
- (b) Greek – Aramaic
- (c) Persian – Kharosthi
- (d) Prakrit – Brahmi

123. The ex-officio chairman of the Rajya Sabha is :

- (a) President of India
- (b) Vice-President of India
- (c) Prime Minister
- (d) Speaker

124. The residual power under the constitution is vested in the

- (a) Union legislature
- (b) State legislature
- (c) State council
- (d) Both Union and State legislatures

125. Who among the following permanent members of United Nations Organization have exercised the power of Veto the highest number of times ?

- (a) USA
- (b) USSR/Russia
- (c) Britain
- (d) France

126. Poona Pact (1932) was

- (a) Supportive of the Ramsay MacDonald's communal award.
- (b) An agreement reached between Mahatma Gandhi and Dr. Ambedkar.
- (c) Signing of joint action plan by the Muslim League and the Congress against the British.
- (d) None of the above.

127. Who among these did not come to India as a Buddhist pilgrim ?

- (a) Ibn-Batuta
- (b) Fa Xian
- (c) Xuan Zang
- (d) I Qing

128. Which of these Sultans first formulated a 'Famine Code' to provide relief to the famine affected people ?

- (a) Balban
- (b) Alauddin Khalji
- (c) Firoz Tughlaq
- (d) Muhammad bin Tughlaq

118. ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੌਂ, ਕਿਹੜਾ ਸੰਘ ਸੂਚੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ?

- (a) ਤੇਲ-ਪੇਤਰ ਅਤੇ ਖਣਿਜ ਸਾਪਣ
- (b) ਅੰਤਰ-ਗਜ਼ੀ ਨਦੀਆਂ ਦਾ ਨਿਯਮਤ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ
- (c) ਉੱਚ-ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਸੰਗਠਨ
- (d) ਜ਼ਮੀਨ ਅਤੇ ਕਿਰਾਏ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ

119. ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਨੁਸਾਰ, ਪ੍ਰਧਾਨਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਕਿੰਨੇ ਕਰਤੌਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ ?

- (a) ਦੋ
- (b) ਤਿੰਨ
- (c) ਚਾਰ
- (d) ਪੰਜ

120. ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਕੌਣ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ :

- (a) ਹਾਕਮ ਪਾਰਟੀ
- (b) ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀ
- (c) (a) ਅਤੇ (b) ਦੋਵੇਂ
- (d) ਉਪਰੋਕਤ ਚੌਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

121. ਕਿਹੜੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ, ਵਿਧਾਨਸਭਾ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਚੰਹਿਸਾ ਲੈਣ ਦਾ ਤਾਂ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਪਰ ਮੱਤ ਦੇਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ?

- (i) ਸੋਲੀਸਿਟਰ ਜਨਰਲ
- (ii) ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ
- (iii) ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ
- (iv) ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਕੱਤਰ
- (a) (ii) ਅਤੇ (iii)
- (b) (iii) ਅਤੇ (iv)
- (c) (i) ਅਤੇ (iv)
- (d) (i) ਅਤੇ (ii)

122. ਰਜੇ ਅਥੋਕ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕੰਧਾਰ 'ਚ ਲੱਭੇ ਬਿਲਾਲੇਖ, ਦੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਲਿਪੀਆਂ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਗਏ ਸਨ। ਉਹ ਕਿਹੜੇ ਸਨ ?

- (a) ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ-ਕੰਨੜ
- (b) ਗ੍ਰੀਕ - ਅਰਮੇਨ
- (c) ਫਾਰਸੀ-ਧੋਸ਼ਠੀ
- (d) ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤ-ਬ੍ਰਾਹਮੀ

123. ਰਾਜ ਸਭਾ ਦਾ ਪਦ-ਕਾਰਨੀ, ਸਭਾ-ਪਤੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ :

- (a) ਭਾਰਤ ਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ
- (b) ਭਾਰਤ ਦਾ ਉਪ-ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ
- (c) ਪ੍ਰਧਾਨਮੰਤਰੀ
- (d) ਸਾਹੀਕਰ

124. ਸੰਵਿਧਾਨ ਤਹਿਤ ਅਵਸ਼ਿਸ਼ਟ ਸ਼ਕਤੀ, ਨਿਹਿਤ ਹੈ :

- (a) ਸੰਘ ਵਿਧਾਨ ਮੰਡਲ 'ਚ
- (b) ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਮੰਡਲ 'ਚ
- (c) ਰਾਜ ਪਰਿਸ਼ਦ 'ਚ
- (d) ਸੰਘ ਅਤੇ ਰਾਜ ਵਿਧਾਨਮੰਡਲ ਦੋਵਾਂ 'ਚ

125. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਚੌਂ, ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਸੰਗਠਨ ਦੇ, ਕਿਹੜੇ ਸਥਾਈ ਮੌਬਦ ਨੇ, ਵੀਂਟੋ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਰਤੀ ਹੈ ?

- (a) ਯੂ.ਐਸ.ਏ.
- (b) ਯੂ.ਐਸ.ਐਸ.ਆਰ/ਕੂਸ
- (c) ਬਰਤਾਨੀਆ
- (d) ਫਰਾਸ

126. ਪੁਨਾ ਸਮਝੌਤਾ (1932) ਸੀ

- (a) ਰਾਮਸੇ ਮੈਕਡੋਨਲਡ ਦੇ ਫਿਰਕੂ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਸਮਰਥਨ 'ਚ
- (b) ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਅਤੇ ਡਾ. ਅੰਬੇਡਕਰ ਵਿਚਕਾਰ ਇਕ ਸੰਧੀ ਵਜੋਂ
- (c) ਕਾਂਗਰਸ ਅਤੇ ਮੁਸਲਿਮ ਲੀਗ ਦਾ ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਸਾਂਝੀ ਕਾਰਵਾਈ ਯੋਜਨਾ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ
- (d) ਉਪਰੋਕਤ ਚੌਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

127. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਚੌਂ, ਕਿਹੜਾ ਯਾਤਰੀ, ਬੋਧੀ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰੀ ਵਜੋਂ ਭਾਰਤ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ?

- (a) ਇਬਨੋ ਬਤੂਤਾ
- (b) ਫਾਹਿਮਾਨ
- (c) ਹਿਊਨਸਾਂਗ
- (d) ਇਤਸਿਗ

128. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਚੌਂ, ਕਿਹੜਾ ਸੁਲਤਾਨ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 'ਓੜ੍ਹ ਸੰਹਿਤਾ', ਔੜ੍ਹ ਨਾਲ ਰਸਤ ਲੈਕੇ ਨੂੰ ਰਾਹਤ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਸੀ ?

- (a) ਬਲਬਨ
- (b) ਅਲਾਉਦੀਨ ਖਿਲਜੀ
- (c) ਫਿਰੋਜ਼ ਤੁਗਲਕ
- (d) ਮੁਹੱਮਦ ਬਿਨ ਤੁਗਲਕ

129. Which of these were not depicted in the Indo-Islamic architecture because of being considered as Un-Islamic ?
 (a) Floral designs (b) Lotus and Kalash
 (c) Human and animal figures (d) Bell motifs

130. According to the Archaeologists the earliest period was –
 (a) Chalcolithic (b) Mesolithic
 (c) Paleolithic (d) Neolithic

131. In the Vedic literature *Dharma* is used in the sense of –
 (a) Duty towards one's *jati*
 (b) Observance of rituals
 (c) Religion to be followed
 (d) Rules that govern individual's action in society

132. In the Rigveda the most prominently mentioned God is –
 (a) Brahma (b) Vishnu
 (c) Indra (d) Pashupati

133. Which of these temples is a proof that ancient Indian colonial and cultural activities extended beyond India ?
 (a) Angkor – Vat Temple
 (b) Kailash Temple
 (c) Brihadiswara Temple (d) Gangaikanda Temple

134. The land revenue system that operated during the Mughal times was
 (a) Batai (b) Jarib
 (c) Zabti (d) Kankut

135. Akbar's principle of 'universal peace' was called
 (a) Sulh-i-kul (b) Din-i-Ilahi
 (c) Ibadat (d) None of these

136. The British East India Company's first 'Presidency' in India was
 (a) Madras (b) Hugli
 (c) Surat (d) Masulipatan

137. What is the difference between Indian Standard Time and Greenwich Standard Time ?
 (a) – 4 hrs and 30 minutes
 (b) – 5 hrs (c) + 5 hrs and 30 minutes
 (d) + 6 hrs and 30 minutes

138. The only star in the solar system is the
 (a) Moon (b) Comet
 (c) Jupiter (d) Sun

139. The greatest problem that India faced shortly after independence was
 (a) Acute economic stagnation and poverty
 (b) Food crisis
 (c) Large scale arrival of refugees from Pakistan
 (d) All of the above

140. Which one of the following sets of conditions is necessary for good cultivation of wheat ?
 (a) Moderate temperature and moderate rainfall
 (b) High temperature and heavy rainfall
 (c) High temperature and moderate rainfall
 (d) Low temperature and low rainfall.

129. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਚੌਂ, ਕਿਸ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਇਸਲਾਮਿਕ ਮੰਨੇ ਜਾਣ ਕਾਰਨ, ਇੱਡੇ-ਇਸਲਾਮੀ ਭਵਨ ਨਿਰਮਾਣ ਕਲਾ ਵਿਚ ਦਰਸਾਇਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ?
 (a) ਛੁਲਦਾਰ ਨਮੂਨਿਆਂ ਨੂੰ (b) ਕਮਲ ਅਤੇ ਕਲਸ ਨੂੰ
 (c) ਮਾਨਵ ਅਤੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੇ ਚਿੱਤਰਾਂ ਨੂੰ
 (d) ਘੜੜਿਆਲ ਨੂੰ

130. ਪੁਰਾਤਤਵ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਆਦਿ ਕਾਲ ਸੀ :
 (a) ਤਾਮਰਪਾਸ਼ਾਨ (b) ਮੱਧਪਾਸ਼ਾਨ
 (c) ਪੁਰਪਾਸ਼ਾਨ (d) ਨਵਪਾਸ਼ਾਨ

131. ਵੈਦਿਕ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ 'ਧਰਮ' ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ, ਕਿਹੜੇ ਭਾਵ-ਬੋਧ 'ਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ?
 (a) ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਤ ਪ੍ਰਤੀ ਕਰੱਤਵ ਵਜੋਂ
 (b) ਰਸਮਾਂ-ਰਿਵਾਜਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਵਜੋਂ
 (c) ਧਰਮ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਨ ਸੰਬੰਧੀ
 (d) ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੇ ਨੇਮ ਵਜੋਂ

132. ਰਿਗਵੇਦ 'ਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਲੇਖਿਤ ਰੱਬ ਹੈ :
 (a) ਘੂਮਾ (b) ਵਿਸ਼ਨੂੰ
 (c) ਇੰਦਰ (d) ਪ੍ਰਾਪਤੀ

133. ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੌਂ, ਕਿਹੜਾ ਮੰਦਰ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ ਕਿ ਪਾਂਚੀਨ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ, ਭਰਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਤੱਕ ਫੈਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ :
 (a) ਅੰਗਕੋਰ-ਵਤ ਮੰਦਰ (b) ਕੈਲਾਸ਼ ਮੰਦਰ
 (c) ਬਿਹਦੀਸ਼ਵਰ ਮੰਦਰ (d) ਗੰਗਾਈਕੰਦਾ ਮੰਦਰ

134. ਮੁਗਲ ਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਜ਼ਾਰੀ ਮਾਲੀਆ ਪਲਾਲੀ ਕਹਾਉਂਦੀ ਸੀ :
 (a) ਬਟਾਈ (b) ਜ਼ਰੀਬ
 (c) ਜ਼ਬਤੀ (d) ਕੰਬੁੱਤ

135. ਅਕਬਰ ਦੇ 'ਸਰਬ ਵਿਆਪੀ ਅਮਨ' ਦੇ ਅਕੀਦੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ :
 (a) ਸੁਲਹ-ਏ-ਕੁਲ (b) ਦੀਨ-ਏ-ਇਲਾਹੀ
 (c) ਇਸਥਾਤਾ (d) ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੌਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

136. ਭਾਰਤ 'ਚ ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੀ ਈਸਟ ਇੰਡੀਆ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਮਹਾਂ-ਪ੍ਰਾਂਤ ਸੀ :
 (a) ਮਦਰਾਸ (b) ਹੁਗਲੀ
 (c) ਸੁਰਤ (d) ਮਸੂਲੀਪਤਨ

137. ਇੰਡੀਅਨ ਸਟੈਂਡਰਡ ਟਾਈਮ ਅਤੇ ਗਰੀਨ ਵਿੱਚ ਸਟੈਂਡਰਡ ਟਾਈਮ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ ਕਿਨਾਹੈ ?
 (a) –4 ਘੰਟੇ ਅਤੇ 30 ਮਿੰਟ (b) –5 ਘੰਟੇ
 (c) + 5 ਘੰਟੇ ਅਤੇ 30 ਮਿੰਟ (d) + 6 ਘੰਟੇ 30 ਮਿੰਟ

138. ਸੌਰ-ਮੌਡਲ ਦਾ ਇਕੋ-ਇਕ ਤਾਰਾ ਹੈ :
 (a) ਚੰਨ (b) ਕੇੜ੍ਹ
 (c) ਬ੍ਰਾਹਮਸਪਤੀ (d) ਸੂਰਜ

139. ਭਾਰਤ ਨੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ, ਜਿਹੜੀ ਵੱਡੀ ਸੱਸ਼ੋਸ਼ਿਆ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕੀਤਾ ਉਹ ਸੀ :
 (a) ਤੀਬਰ ਆਰਥਕ ਖੜੋਤ ਅਤੇ ਗਾਰੀਬੀ
 (b) ਭੋਜਨ ਸੈਕਟਰ
 (c) ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸ਼ਰਨਾਰਥੀਆਂ ਦਾ ਆਉਣਾ
 (d) ਉਪਰਕਤ ਸਾਰੇ ਹੀ

140. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਚੌਂ, ਕਿਹੜੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਦਾ ਚੁੱਟ, ਕਣਕ ਦੀ ਵਧੀਆ ਕਾਸ਼ਤ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ ?
 (a) ਔਸਤ ਤਾਪਮਾਨ ਅਤੇ ਔਸਤ ਮੌਹਿ
 (b) ਵੱਧ ਤਾਪਮਾਨ ਅਤੇ ਭਾਰੀ ਮਾਤਰਾ 'ਚ ਮੌਹਿ
 (c) ਵੱਧ ਤਾਪਮਾਨ ਅਤੇ ਔਸਤ ਮੌਹਿ
 (d) ਘੱਟ ਤਾਪਮਾਨ ਅਤੇ ਘੱਟ ਮੌਹਿ

141. 'Logical reasoning process' in social sciences is the base of

- Statistical method
- Historical method
- Comparative method
- Scientific method

142. Which amongst the following is the best method to arouse curiosity in the students while teaching them Ancient Indian History ?

- Newspaper clippings
- Pictures
- Visit to a Museum
- Talk by a resource person

143. After a lesson on effects of environmental pollution on our environment, the teacher asks the following questions. Which one of these questions is the most appropriate one ?

- Describe the source and types of pollution
- What measures should be adopted to eliminate pollution from the environment ?
- Suggest some concrete ways by which you will create awareness in your neighborhood about the dangers of environmental pollution
- Make a list of the object that cause environmental pollution.

144. During a group discussion in the class with regard to cultural differences prevailing in the society, the class suddenly got into a heated discussion showing social bias and prejudice. In this situation, you as a teacher would

- start giving lecture that unity in diversity is a distinct characteristic of our society
- Warn the students not to make any derogatory remarks against anyone
- Stop the discussion immediately
- Advise the students to discuss the issues dispassionately without hurting the sensitivity of any one

145. A map's legend helps us to

- Read the map's symbols correctly
- Understand the purpose of the map
- Calculate the real distance shown on the map
- Distinguish between the two tropics

146. Given the learning objectives that the teacher has set for a lesson in social science, she chooses 'discussion method' to be the best suited approach. How would she structure the 'discussion' in the beginning of the lesson ?

- Ask the students to write their reactions.
- Follow the rules of the discussion strictly
- Remind the students about the rules for respecting each other's point of view
- Provide the students a list of questions

147. The most cherished goal of social science class should be that

- Students are able to learn the academic subject matter
- A positive climate prevails in the classroom
- It accomplishes the learning of subject matter in a positive social-emotional climate
- The students behave in the classroom in a disciplined and positive manner

141. 'ਤਾਰਕਿਕ ਪੁੱਧੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ' ਸਮਾਜ-ਵਿਗਿਆਨ ਵਿਚ ਆਧਾਰ ਹੈ :

- ਅੰਕਿਤਿਆਂ ਸੰਬੰਧੀ ਵਿਧੀ ਦਾ
- ਇਤਿਹਾਸਕ ਵਿਧੀ ਦਾ
- ਵਿਗਿਆਨਕ ਵਿਧੀ ਦਾ

142. ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਭਾਰਤ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਪੜਾਉਣ ਸਮੇਂ, ਹੇਠ-ਲਿਖਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿਚ ਜਗਿਆਸਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਵਿਧੀ ਹੈ ?

- ਆਸਥਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਤਨਾਂ
- ਤਸਵੀਰਾਂ
- ਅਜਾਇਬ-ਘਰ ਪੁੰਮਣਾ
- ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਗ ਰਾਹੀਂ ਭਾਸ਼ਣ

143. ਸਾਡੇ ਵਾਤਾਵਰਨ 'ਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨਕ-ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਬਾਰੇ ਪਾਠ ਤੋਂ ਵਾਹਾਂ, ਅਧਿਆਪਕ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੁੱਛਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕਿਹੜਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹੈ ?

- ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦੇ ਸੋਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਵਰਣਨ ਕਰੋ।
- ਵਾਤਾਵਰਨ 'ਤੋਂ, ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਮਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹੜੇ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਏ ਹਨ ?
- ਕੁਝ ਅਜਿਹੇ ਠੋਸ ਤਰੀਕਿਆਂ ਦੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿਉ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ, ਆਂਦ-ਗੁਆਂਦ 'ਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨਕ-ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦੇ ਮਤਰੇ ਬਾਰੇ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕੋ।
- ਵਾਤਾਵਰਨਕ-ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਤਿਆਰ ਕਰੋ।

144. ਸਮਾਜ 'ਤੇ ਪੁਰੱਲਿਤ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਬਿਨਤਾਵਾਂ ਸੰਬੰਧੀ, ਜਮਾਤ 'ਤੇ ਹੋ ਜ਼ਮੂਹ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਸਮੇਂ, ਜਮਾਤ ਦਾ ਰੁਖ ਇਕ ਭਖਵੀਂ ਬਹਿਗ 'ਤੇ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਸਮਾਜਕ ਧਰੇਖਣਾਂ ਅਤੇ ਧੱਖ-ਪਾਤਾਂ ਦਾ ਰੂਪ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਸ਼ਿਭਿਤੀ 'ਤੇ ਅਧਿਆਪਕ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਤੁਸੀਂ :

- ਭਾਸ਼ਣ ਦੇਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੋਗੇ ਕਿ ਅਨੇਕਤਾ ਵਿਚ ਏਕਤਾ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਦਾ ਵਿਲੱਖਣ ਗੁਣ ਹੈ।
- ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦਿਉਗੇ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਦੇ ਵੀ ਵਿਵੇਂ ਅਪਮਾਨਜਨਕ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨਾ ਕਰਨ।
- ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਬੰਦ ਕਰਾਉਗੇ।
- ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪ੍ਰਰਵਾਦ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਦਿਉਗੇ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਦੀਆਂ ਸੰਵੇਦਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਠੇਸ ਪਹੁੰਚਾਏ ਬਿਨਾ ਨਿਰੱਖ ਹੋ ਕੇ ਇਸ ਮਸਲੇ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰਨ।

145. ਨਕਸ਼ੇ ਦੇ ਸੰਕੇਤ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਹਨ :

- ਨਕਸ਼ੇ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਤ ਪੜ੍ਹਨ 'ਚ
- ਨਕਸ਼ੇ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸਮਝਣ 'ਚ
- ਨਕਸ਼ੇ 'ਤੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਸਲ ਫਾਸਲੇ ਨੂੰ ਮਾਪਣ 'ਚ
- ਦੋ ਉਸ਼ਣ-ਕਟੀਬੰਧੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਗਿਆਨੀਣ ਦੀ

146. ਸਮਾਜ-ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਪਾਠ ਲਈ, ਅਧਿਆਪਿਕਾ ਵੱਲੋਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਉਹ 'ਚਰਚਾ-ਵਿਧੀ' ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਅਹਿਮ ਸਿੱਖਣ ਵਿਧੀ ਮੰਨ ਕੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਪਾਠ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ 'ਤੇ 'ਚਰਚਾ' ਦਾ ਆਰੰਭ ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਕਰੋਗੀ ?

- ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੱਤੀਕ੍ਰਮ ਲਿਖਣ ਲਈ ਆਖੇਗੀ।
- ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਨੇ ਨੇਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਸ਼ਹਤੀ ਨਾਲ ਕਰੇਗੀ।
- ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ, ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਦਿੱਥੀਕੇਣ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨ ਦੇਣ ਦੇ ਨੇਮਾਂ ਬਾਰੇ ਯਾਦ ਕਰਵਾਏਗੀ।
- ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਇਕ ਸੂਚੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰੇਗੀ।

147. ਸਮਾਜ-ਵਿਗਿਆਨ ਦੀ ਜਮਾਤ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੁਲਵਾਨ ਟੋਈ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ :

- ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅਕਾਦਮਿਕ ਵਿਸ਼ੇ-ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਸਕਣ।
- ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਮਾਹੌਲ ਹੋਵੇ।
- ਵਿਸ਼ੇ-ਵਸਤੂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ, ਸਕਾਰਾਤਮਕ, ਸਮਾਜਕ-ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ।
- ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜਮਾਤ 'ਤੇ ਅਨੁਸਾਸਤ ਅਤੇ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਢੰਗ ਦਾ ਰਵਾਈਆ ਅਪਣਾਉਣ।

148. The most accurate definition of social science is that

- (a) It is knowledge obtained through a methodical study of the characteristics of the human beings in all their various aspects
- (b) It is knowledge acquired through the study of psychology, sociology, anthropology, economics and political science
- (c) It is a conceptual field aiming to develop the society
- (d) None of these

149. The best means to know whether students have rightly understood the lesson on rights and duties of a citizen is when the students are able to

- (a) Classify the rights and duties
- (b) Compare between the rights and duties
- (c) Signify the importance of duties over rights
- (d) To give concrete examples how these and duties can be correctly put into practice.

150. On a project on 'water resources' the teacher should

- (a) Make groups of students with regard to various sources of water and ask them to collect relevant material
- (b) Give them lecture on the use of water resources
- (c) Himself/herself provide material for discussion and further work
- (d) Tell them about the availability of water resources in our country.

148. ਸਮਾਜ-ਵਿਗਿਆਨ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਸ਼ਾਹੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਹੈ :

- (a) ਇਹ ਮਾਨਵੀ ਗੁਣਾਂ ਦੇ, ਸਮੱਚੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਹਿਲੂਆਂ ਦੇ, ਵਿਵਸਥਿਤ ਅਧਿਐਨ ਦੇਂਗ ਰਾਹੀਂ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਗਿਆਨ ਹੈ।
- (b) ਮਨੋ-ਵਿਗਿਆਨ, ਸਮਾਜ-ਸ਼ਾਸਤਰ, ਮਾਨਵ-ਵਿਗਿਆਨ, ਅਰਥ-ਸ਼ਾਸਤਰ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤੀ-ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਰਾਹੀਂ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਗਿਆਨ ਹੈ।
- (c) ਅਜਿਹਾ ਸੰਕਲਪੀ ਖੇਤਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਮੰਤਰ ਸਮਾਜ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕਰਨਾ ਹੈ।
- (d) ਉਪਰੋਕਤ ਤੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ।

149. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਕਰਤੱਵੀਂ ਬਾਰੇ, ਪਾਠ ਨੂੰ ਢੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਲਿਆ ਹੈ ਪ੍ਰੇਸ਼ਨ ਇਹ ਜਾਣ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਉਚਿਤ ਢੰਗ, ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸਮਰਥ ਹੋਣ :

- (a) ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਕਰਤੱਵੀਂ ਦਾ ਵਰਗੀਕਰਨ ਕਰਨ 'ਚ
- (b) ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਕਰਤੱਵੀਂ ਵਿਚਕਾਰ ਤੁਲਨਾ ਕਰਨ 'ਚ
- (c) ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਕਰਤੱਵੀਂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਜਾਹਰ ਕਰਨ 'ਚ
- (d) ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਕਰਤੱਵੀਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਵਰਤੋਂ ਵਿਚ ਲਿਆਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਨੋਸ ਉਦਾਹਰਣ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ 'ਚ।

150. 'ਪਾਣੀ ਸੰਸਾਧਨ' ਦੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ 'ਤੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ :

- (a) ਪਾਣੀ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸ੍ਰੋਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਬਣਾਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਸਮੱਗਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਲਈ ਆਖੇ।
- (b) ਪਾਣੀ-ਸੰਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਭਾਸ਼ਣ ਦੇਵੇ।
- (c) ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ ਅਤੇ ਆਗਾਮੀ ਕਾਰਜਾਂ ਲਈ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਸਮੱਗਰੀ ਮੁਹੱਦੀਆਂ ਕਰਵਾਏ।
- (d) ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚ, ਉਪਲਬਧ ਪਾਣੀ ਸੰਸਾਧਨਾਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ।

ANSWERS / ਪ੍ਰਤੀਕਾਵਲੀ

1. (c)	2. (b)	3. (d)	4. (a)	5. (d)	6. (c)	7. (c)	8. (d)	9. (b)	10. (c)
11. (d)	12. (b)	13. (b)	14. (d)	15. (b)	16. (b)	17. (b)	18. (d)	19. (b)	20. (a)
21. (c)	22. (b)	23. (b)	24. (a)	25. (a)	26. (c)	27. (b)	28. (b)	29. (b)	30. (c)
31. (b)	32. (d)	33. (d)	34. (b)	35. (c)	36. (d)	37. (b)	38. (c)	39. (d)	40. (d)
41. (c)	42. (b)	43. (c)	44. (d)	45. (d)	46. (d)	47. (d)	48. (b)	49. (d)	50. (d)
51. (b)	52. (c)	53. (a)	54. (c)	55. (b)	56. (a)	57. (b)	58. (b)	59. (a)	60. (a)
61. (a)	62. (a)	63. (d)	64. (d)	65. (a)	66. (c)	67. (a)	68. (b)	69. (c)	70. (c)
71. (b)	72. (d)	73. (b)	74. (a)	75. (c)	76. (a)	77. (a)	78. (a)	79. (a)	80. (b)
81. (b)	82. (b)	83. (a)	84. (b)	85. (a)	86. (b)	87. (a)	88. (d)	89. (c)	90. (c)
91. (b)	92. (a)	93. (a)	94. (d)	95. (d)	96. (b)	97. (a)	98. (b)	99. (b)	100. (a)
101. (c)	102. (a)	103. (c)	104. (a)	105. (c)	106. (d)	107. (a)	108. (d)	109. (d)	110. (d)
111. (a)	112. (b)	113. (a)	114. (b)	115. (b)	116. (d)	117. (d)	118. (d)	119. (b)	120. (c)
121. (a)	122. (b)	123. (b)	124. (a)	125. (b)	126. (b)	127. (a)	128. (d)	129. (c)	130. (c)
131. (d)	132. (c)	133. (a)	134. (grace)	135. (a)	136. (c)	137. (c)	138. (d)	139. (d)	140. (a)
141. (d)	142. (c)	143. (c)	144. (d)	145. (a)	146. (c)	147. (c)	148. (a)	149. (d)	150. (a)